

ISSN 1644-4183

ŚWIAT

PODRÓŻE I KULTURA

ATRAKCJE POLSKI I ATTRACTIONS IN POLAND

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

ŚWIĘTA

NA KRAŃCACH ŚWIATA

CHRISTMAS AT THE EDGES OF THE WORLD

DOLNY ŚLĄSK

CZEKA NA WAS!

LOWER SILESIA IS WAITING FOR YOU!

BOŻE NARODZENIE

NA MAZOWSZU

CHRISTMAS IN MAZOVIA

Certyfikaty POT 2024

PTO CERTIFICATES 2024

Morskie podróże do Skandynawii

► unityline.pl

Bilety do Kopenhagi

Wycieczki do Skandynawii

Wyjazdy grupowe

Więcej informacji na unityline.pl | tel. +48 91 88 02 909 | rezerwacje@unityline.pl

UNITY LINE

**Jedno miejsce, tysiące atrakcji
turystycznych z całej Polski**

POWSTAJE NOWY PORTAL TURYSTYCZNY!

Portal „**Skarby Polski**” jest wspólnym projektem 30 Lokalnych Organizacji Turystycznych, zrzeszonych w Ogólnopolskim Porozumieniu Lokalnych Organizacji Turystycznych (OPLOT). To kompendium praktycznych informacji na temat najciekawszych produktów turystycznych kraju, od gór po morze, od Odry po Bug. Portal ma także odgrywać rolę ogólnopolskiego systemu rekomendacji podmiotów działających na rzecz branży turystycznej. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi i digital marketingu, umożliwi Lokalnym Organizacjom Turystycznym zaistnienie ze swoją często unikalną ofertą w szerszych kanałach informacyjnych oraz ułatwi dotarcie do potencjalnych turystów.

Portal „**Skarby Polski**” to także platforma współpracy sieciowej, która pozwoli – oprócz wymiany doświadczeń – na łączenie atrakcji, szlaków oraz tworzenie wspólnych projektów, co z pewnością wpłynie na rozwój organizacji. Ma też przyczynić się – dzięki licznej reprezentacji LOT-ów z całej Polski – do popularyzacji obszarów zlokalizowanych często poza dużymi ośrodkami miejskimi, które zaczynają, zwłaszcza w sezonie letnim, odczuwać skutki overtourismu. Zadanie będzie realizowane na terenie całej Polski, we wszystkich LOT-ach zrzeszonych w OPLOT. W perspektywie dwóch – trzech lat projekt ma znacząco zaistnieć w kanałach informacyjnych i dotrzeć z przekazem do turystów z Polski i z krajów sąsiadujących.

Więcej na: www.skarbypolski.com

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Zadanie publiczne pn.: „Turystyczne Skarby Polski” – digitalizacja ofert atrakcji w 30 subregionach Polski poprzez utworzenie portalu turystycznego dla Lokalnych Organizacji Turystycznych zrzeszonych w Związku Stowarzyszeń Ogólnopolskiego Porozumienia Lokalnych Organizacji Turystycznych. Dofinansowano ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki zgodnie z zawartą umową nr 2024/0009/2759/UDOT/DT/BP/JKK z 18 czerwca 2024 r.

Drodzy Czytelnicy

Dear Readers

Koniec roku to tradycyjnie czas podsumowań, rankingów i konkursów. W tym tego najważniejszego w polskiej turystyce – Konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat 2024.

W tym roku Złoty Certyfikat zdobył kompleks w Bałtowie – tej atrakcji nie trzeba chyba nikomu przedstawiać. Od śladów dinozaurów po kompleksowy ośrodek z pensjonatem i stacją narciarską w zimie – Bałtów rozkwita z roku na rok. W pełni zasłużone złoto! Zachęcamy też do odkrywania kolejnych wyróżnionych skarbów Polski: nowych muzeów (Porcelana w Wałbrzychu, Pamięci Sybiru w Białymstoku, Centrum Wolności w dawnej kopalni „Wujek” czy Fabryki Robotów), Centrum Sportu Polana Jakuszycza, Ogrodów Hortulus i Parku Rozrywki Mandoria czy łódzkiego Orientarium i Krainy Wygasłych Wulkanów. Gwarantujemy, że jedna wizyta nie wystarczy...

Oprócz tego w „Świecie” znajdziecie garść pomysłów na zimowy i świąteczny wypoczynek, ale uwaga! – nie tylko ze śniegiem. Zaczynamy od nart i alpejskich szlaków, ale świątecznych tradycji szukamy też w różnych zakątkach świata, także tam, gdzie Boże Narodzenie obchodzi się w bikini i okularach przeciwsłonecznych. Od Mazowsza po Antalyę – święta magiczne są wszędzie!

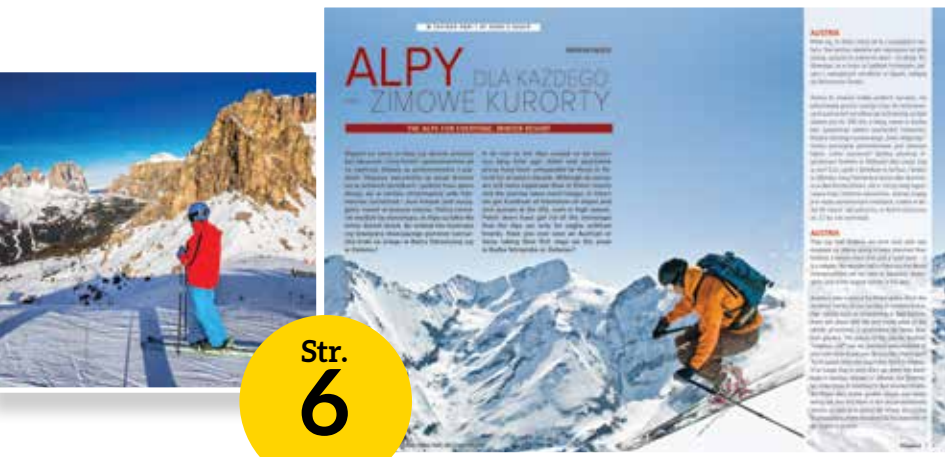
The end of the year is traditionally a time for summaries, rankings and competitions. Including the most important one in Polish tourism – the Competition for the Best Tourist Product – Certificate 2024.

This year, the Golden Certificate was awarded to the complex in Bałtów – this attraction probably needs no introduction. From dinosaur footprints to a comprehensive resort with a guesthouse and ski resort in winter – Bałtów continues to flourish year after year. Fully deserved gold! We also encourage you to discover Poland's other award-winning treasures – new museums: Porcelana (Eng. Porcelain) – in Wałbrzych, Pamięci Sybiru (Eng. Siberian Memorial) in Białystok, Centrum Wolności (Eng. Freedom Centre) in the former “Wujek” mine or the Robot Factory; as well as the Polana Jakuszycza Sports Centre, Hortulus Gardens and Mandoria Amusement Park or the Łódź Orientarium and Land of Extinct Volcanoes. We guarantee that one visit will not be enough...

In addition to this, in „Świat” you will find a handful of ideas for winter and holiday relaxation, but be careful! – not only with snow. We start with skis and Alpine trails, but we also look for Christmas traditions in various parts of the world, also where Christmas is celebrated in bikinis and sunglasses. From Mazovia to Antalya – Christmas magic is everywhere!

Bożena Miller
– redaktor wydania / editor

25
lat w branży
turystycznej

Str.
6

W ZASIĘGU RĘKI | AT HAND'S REACH

Alpy dla każdego: Zimowe kurorty

The Alps for Everyone. Winter Resort..... 6

ROZMOWA Z... | INTERVIEW WITH...

Certyfikaty POT – elitarna grupa najlepszych produktów turystycznych

Wstęp **Rafała Szmytki** – Prezesa Polskiej Organizacji Turystycznej

PTO Certificates – an elite group of the best tourist products

Introduction **Rafał Szmytki** – President of the Polish Tourism Organisation..... 14

Certyfikaty POT – turystyczna wizytówka polskich regionów

Wstęp **Jacka Janowskiego**, Wicedyrektor Departamentu Wsparcia Rozwoju Turystyki,

Przewodniczący Kapituły Konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT

POT Certificates – A Showcase of Poland's Regions

Introduction **Jacek Janowski**, Deputy Director of the Tourism Development

Support Department, President of the Jury of the Competition

for the Best Tourist Product – PTO Certificate..... 16

Certyfikaty POT 2024 / POT Certificates 2024..... 17-32

WSPIERAM PODRÓŻUJĄC | SUPPORT BY TRAVELING

Dolny Śląsk czeka na Was! **Lower Silesia is waiting for you!**..... 34

PODRÓŻE Z POMYSŁEM | TRAVEL WITH IMAGINATIONS

Żelazny Szlak Rowerowy, polsko-czeska rajza po trasie kolejowej

Iron Cycling Trail, Polish-Czech rally along the railway route..... 38

100 KILOMETRÓW PRZYGODY

ONE HUNDRED KILOMETERS OF ADVENTURE

Rezydencje Mazowsza. (Ocalona przeszłość)

Residences of Mazovia. (The past saved)..... 42

MIEJSCE | PLACE

Jaskinia Raj – 60 lat na mapie turystycznej Polski

The Raj Cave – 60 years on the tourist map of Poland..... 48

ZDROWIE I URODA | HEALTH AND BEAUTY

Miodowa Klinika: W poszukiwaniu harmonii i zdrowia

Miodowa Klinika (Eng. Honey Clinic): In search of harmony and health..... 53

SPACEREM PO... | WALK AROUND...

Boże Narodzenie na Mazowszu

Christmas in Mazovia..... 58

KOLORY ŚWIATA | COLORS OF THE WORLD

Antalya Śladami Świętego Mikołaja

Discover Antalya in the footsteps of Santa Claus..... 60

Polka w Maroku / A Polish woman in Morocco..... 64

Niezwykłe spotkanie z artystami z plemienia Gond

An extraordinary meeting with artists from the Gond tribe..... 70

Święta na krańcach świata:

Bożonarodzeniowe tradycje, które zaskakują i zachwycają

Christmas at the Edges of the World : Surprising

and Delightful Christmas Traditions..... 76

Niezamierzonych materiałów redakcja nie zwraca, a w razie opublikowania zastrzega sobie prawo do ich skracania. Magazyn Świat nie ponosi odpowiedzialności za treść ogłoszeń i reklam i ma prawo odmówić publikacji bez podania przyczyny. © Copyright by Magazyn Świat. Wszystkie materiały są objęte prawem autorskim. Przedruk materiałów w jakiegokolwiek formie i w jakimkolwiek języku bez wcześniejszej pisemnej zgody Wydawcy jest zabroniony. Wydawca zabrania bezumownej sprzedaży numerów bieżących i archiwalnych magazynu „Świat Podróże i Kultura”. Działanie wbrew powyższemu zakazowi skutkuje odpowiedzialnością prawną.

Str.
14

Str.
18

Str.
34

Str.
48

Str.
64

Str.
76

ŚWIAT
PODRÓŻE I KULTURA

ADRES REDAKCJI:

02-134 WARSZAWA
ul. 1 Sierpnia 41 lok. 70

REDAKCJA:

tel.: +48 664 377 518
www.magazynswiat.pl
promocja@magazynswiat.pl

WYDAWCA:

Dorota Olendzka
promocja@magazynswiat.pl

REDAKTOR WYDANIA:

Bożena Miller

WSPÓŁPRACA:

Justyna Cieszyńska
Alex Dorjan
Anna Molęda-Kompolt
Jarosław Kałucki
Anna Kłosowska
Ewa Kubaczyk
Barbara Salamon-Szymprich
Magdalena Walusiak
Roderik Więcek

REKLAMA:

promocja@magazynswiat.pl

KOREKTA:

Ewa Kubaczyk

TŁUMACZENIE:

Adam Jańczak

© COPYRIGHT

by Magazyn Świat

ISSN 1644-4183

ZDJEŃCIE NA OKŁADCE

Khawla – Adobe Stock

JAROSŁAW KAŁUCKI

ALPY DLA KAŻDEGO – ZIMOWE KURORTY

THE ALPS FOR EVERYONE. WINTER RESORT

Wyjazd na narty w Alpy już dawno przestał być luksusem. Ceny hoteli i apartamentów od co najmniej dekady są porównywalne z polskimi. Skipassy wprawdzie są wciąż droższe niż w polskich ośrodkach i podróż trwa sporo dłużej, ale w zamian otrzymujemy setki kilometrów nartostrad i zero kolejek pod wyciągami, nawet w szczycie sezonu. Polscy narciarze wyzbyli się stereotypu, że Alpy są tylko dla orłów dwóch dekad. Bo widział kto Austriaka czy Szwajcara stawiającego pierwsze narciarskie kroki na śniegu w Białce Tatrzańskiej czy w Ziemeńcu?

A ski trip to the Alps ceased to be luxurious long time ago. Hotel and apartment prices have been comparable to those in Poland for at least a decade. Although ski passes are still more expensive than in Polish resorts and the journey takes much longer, in return we get hundreds of kilometres of slopes and zero queues at the lifts, even in high season. Polish skiers have got rid of the stereotype that the Alps are only for eagles with two boards. Have you ever seen an Austrian or Swiss taking their first steps on the snow in Białka Tatrzańska or Ziemeńiec?

Fot.: APPhoto - Adobe Stock

AUSTRIA

Mówi się, że dzieci rodzą się tu z przypiętymi nartami. Narciarstwo alpejskie jest ważniejsze od piłki nożnej, oznacza tu więcej niż sport – to religia. Nic dziwnego, że w lutym w Saalbach Hinterglemm, jednym z największych ośrodków w Alpach, odbędzie się mistrzostwa świata.

Austria to również mekka polskich narciarzy. Od południowej granicy naszego kraju do renomowanych austriackich ośrodków jak Schladming czy Bad Gastein jest ok. 600 km, a śnieg, nawet w środku lata, gwarantuje siedem austriackich lodowców. Miejsca swoistego austriackiego „kultu religijnego” można precyzyjnie personalizować pod własnym kątem. Lubisz wyzwania? Spróbuj pomknąć legendarnym Streifem w Kitzbuehl albo Lange Zug w Lech Zürs, zjedź z Kamikaze w Serfaus, Harakiri w Zillertal, trasą Eberhardtera tamże albo Klammer w Bad Kleinkirchheim. Ale ci, którzy wolą łagodniejsze trasy i rodzinne narciarstwo, również znajdą je w wyżej wymienionych ośrodkach, a także w blisko 80 innych. Jak policzono, w Austrii wytyczono ok. 22 tys. km nartostrad.

AUSTRIA

They say that children are born here with skis strapped on. Alpine skiing is more important than football, it means more than just a sport here – it is a religion. No wonder that in February the World Championships will be held in Saalbach Hinterglemm, one of the largest resorts in the Alps.

Austria is also a mecca for Polish skiers. From the southern border of our country to renowned Austrian resorts such as Schladming or Bad Gastein, there are about 600 km and snow, even in the middle of summer, is guaranteed by seven Austrian glaciers. The places of the specific Austrian “religious cult” can be precisely personalized to your own taste to suit you. Do you like challenges? Try to speed down the legendary Streif in Kitzbuehl or Lange Zug in Lech-Zürs, go down the Kamikaze in Serfaus, Harakiri in Zillertal, the Eberhardter route there or Klammer in Bad Kleinkirchheim. But those who prefer gentler slopes and family skiing will also find them in the above-mentioned resorts, as well as in almost 80 others. According to calculations, there are about 22 thousand km of ski slopes in Austria.

SZWAJCARIA

Wyjechać na narty do Szwajcarii to trochę jak spędzić egzotyczne wakacje na rajskiej wyspie. No ale jeśli kurortem Saas-Fee zachwyciła się najlepsza narciarka w historii tej dyscypliny Mikaela Shiffrin, jeśli do Crans-Montana przeprowadził się na stałe Roger Moore, słynny agent 007, jeśli Davos, miejsce akcji słynnej „Czarodziejskiej Góry” Tomasza Manna, odkrył i rekomendował autor „Sherlocka Holmesa” tak skutecznie, że przez wiele lat przyjeżdżała tu brytyjska rodzina królewska...

O niemal każdym kurorcie można powiedzieć: wyjątkowy. O Zermatt narciarski świat mówi „najlepsza stacja narciarska na świecie”. Tereny pod Matterhornem – symbolem Szwajcarii, położone są najwyżej w Europie, z ponad 300 km nartostrad. W Jungfrau Top Ski sieć wyciągów, obsługujących 200 km nartostrad, w dużym stopniu uzupełniają pociągi, wjeżdżające też na szczyt Jungfrau do stacji położonej na wysokości ponad 3500 m n.p.m. Docierają tam m.in. przez tunel wykuty w górze Eiger – tak, tej, na której znajduje się słynna ściana wspinaczkowa North Face.

SWITZERLAND

Going skiing in Switzerland is a bit like spending an exotic holiday on a paradise island. But if the best skier in the history of this discipline, Mikaela Shiffrin, was delighted with the resort of Saas-Fee, if Roger Moore, the famous agent 007, moved permanently to Crans-Montana, if Davos – the setting of Thomas Mann’s famous ‘Magic Mountain’ – was discovered and recommended by the author of “Sherlock Holmes” so successfully that for many years it was visited by the British royal family...

About almost every resort one can say: unique. The ski world calls Zermatt „the best ski resort in the world”. The area under the Matterhorn – the symbol of Switzerland, is situated at the highest point in Europe, with over 300 km of ski slopes. At Jungfrau Top Ski, the network of ski lifts, serving 200 km of ski slopes, is largely supplemented by trains, which also go to the Jungfrau summit to a station located at an altitude of over 3,500 m above sea level. They reach it, among others, through a tunnel carved into the Eiger mountain – yes, the one with the famous North Face climbing wall.

WŁOCHY

Od lat mniej więcej połowa klientów polskich biur podróży decyduje się na narciarskie wakacje we Włoszech. Bo słonecznie, bo pyszne jedzenie i bez troski apres ski, które zaczyna się często już w południe na stokach. Wreszcie, bo troszkę taniej niż w Austrii czy Szwajcarii, a w takim Livigno – na dodatek bezcłowo.

Dolomity, zwłaszcza w okolicy słynnej narciarskiej karuzeli Sella Ronda, robią piorunujące wrażenie i to właśnie do Val di Fassa ciągną prawdziwe narciarskie pielgrzymki. Ale podobnie pięknych i słynnych miejsc jest we włoskich Alpach prawdziwe zatrzęsienie: od La Rosiere i Courmayeur w Dolinie Aosty po Cortinę d'Ampezzo.

Miłośnicy alpejskiego Pucharu Świata doskonale znają nazwy legendarnych tras, takich jak Gran Risa w Alta Badia, Sassolungo w Val Gardena czy Tofana w Cortinie d'Ampezzo. Ale ponieważ w zasadzie każdy ośrodek to przynajmniej 200 km nartostrad, to każdy znajdzie tam dla siebie trasy dopasowane do jego umiejętności, bez konieczności walki o życie. W większości włoskich ośrodków bez trudu można znaleźć polskiego instruktora narciarskiego.

ITALY

For years, about half of the clients of Polish travel agencies have decided to spend their skiing holidays in Italy. Because it is sunny, because the food is delicious and because of the carefree après ski, which often starts at noon on the slopes. Finally, because it is a little cheaper than in Austria or Switzerland, and in places like Livigno – duty-free.

The Dolomites, especially in the area around the famous Sella Ronda ski carousel, make a stunning impression and it is to Val di Fassa that real ski pilgrimages are drawn. But similarly beautiful and famous places are plentiful in the Italian Alps: from La Rosiere and Courmayeur in the Aosta Valley to Cortina d'Ampezzo.

Fans of the Alpine World Cup are perfectly familiar with the names of legendary routes, such as Gran Risa in Alta Badia, Sassolungo in Val Gardena or Tofana in Cortina d'Ampezzo. But since every resort has at least 200 km of ski slopes, everyone will find routes that suit their skills, without having to struggle for their lives. In most Italian resorts, you can easily find a Polish ski instructor.

Fot.: Eva Bocek – Adobe Stock

Fot.: rcaudino – Adobe Stock

FRANCJA

Tu warto wybrać się nie tylko do Alpe d'Huez. Piękne stacje z epickimi wręcz widokami na Alpy i majestatycznymi narciadrami spotkamy tu co krok. Troszkę gorzej jest z samymi miasteczkami, w których oprócz narciarzy mieszkają tubylcy: takich jak Châtel czy Les Gets w Bramach Słońca oraz Mègeve lub Chamonix. Jest ich zdecydowana mniejszość. Ambicją Francuzów swego czasu było takie budowanie ośrodków, żeby z trasy zjechać można było „do dużego pokoju”. Tak jest w Tignes, Val d'Isère, La Plagne i Trzech Dolinach – by wymienić tylko największe ośrodki.

Co nie oznacza, że i tu, i w mniejszych stacjach nie poczujecie prawdziwie alpejskiego klimatu. W końcu Francja słynie z najwyższego szczytu w Alpach (Mount Blanc), najdłuższej czarnej narciadry (Sarenne – 16 km w Alpe d'Huez) i największego na świecie regionu narciarskiego (Trzy Doliny – 600 km tras).

FRANCE

It is not only Alpe d'Huez that is worth visiting. Beautiful stations with epic views of the Alps and majestic ski slopes can be found at every turn. The situation is slightly worse in the towns themselves, where, in addition to skiers, locals live: such as Châtel or Les Gets in the Gates of the Sun and Mègeve or Chamonix. They are a distinct minority. The ambition of the French at one time was to build resorts in such a way that you could go down the slope “into a large room”. This is the case in Tignes, Val d'Isère, La Plagne and the Three Valleys – just to name the biggest resorts.

Which does not mean that you will not feel a truly Alpine climate here or in smaller resorts. After all, France is famous for the highest peak in the Alps (Mount Blanc), the longest black ski slope (Sarenne – 16 km in Alpe d'Huez) and the largest ski region in the world (Three Valleys – 600 km of slopes).

Certyfikaty POT

– elitarna grupa najlepszych produktów turystycznych

PTO CERTIFICATES – AN ELITE GROUP OF THE BEST TOURIST PRODUCTS

Szanowni Państwo, Dear Ladies and Gentlemen,

Właśnie rozpoczęło się trzecie dziesięciolecie funkcjonowania na polskim rynku turystycznym nagrody Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT, która śmiało może nosić miano najważniejszej nagrody branży turystycznej w Polsce. Certyfikat POT nie tylko wymiennie docenia, ale i promuje wyjątkowe atrakcje naszego kraju. Niezmierną radość wzbudza to, iż z roku na rok, w wyniku inspirowanej przez konkurs rywalizacji, powstaje coraz więcej i o coraz wyższej jakości perełek polskiej turystyki.

We are now entering the third decade of the „Best Tourist Product – PTO Certificate” award on the Polish tourism market. This accolade confidently holds the title of the most prestigious tourism industry award in Poland, as it not only recognizes but also effectively promotes the exceptional attractions of our country. It is immensely gratifying to see that, year after year, this award inspires a healthy competition, resulting in the creation of more high-quality gems in Polish tourism.

Rolą POT jest promocja Polski w kraju i za granicą. Informujemy cały świat, że nasz kraj jest atrakcyjny turystycznie i warto tu przyjechać. Nadawanie Certyfikatów POT pozwala nam chwalić się nagradzanymi atrakcjami w działaniach promocyjnych. Produkty turystyczne, które znalazły się w tej elitarnej grupie najlepszych, czyli certyfikowanych, dostają możliwość udziału jako pierwsze w naszych akcjach promocyjnych. Nagroda zatem jednoznacznie przekłada się na konkretne środki, które należałoby zainwestować, chcąc wypromować swój produkt w kraju czy za granicą.

Jest to możliwe dzięki efektywnie funkcjonującym narzędziom POT, w czym ważną rolę odgrywają poszczególne etapy nadawania Certyfikatów POT, a także powołana w tym celu Kapituła, która współpracuje z Regionalnymi Organizacjami Turystycznymi w każdym województwie. Realizacja konkursu odbywa się w dwóch etapach, regionalnym i centralnym, co pozwala sprawnie i jak najbardziej transparentnie wyselekcjonować najlepsze produkty turystyczne.

Wciąż z dumą przypominam, że Polska jest w ścisłej czołówce europejskiej pod względem profesjonalnego skomercjalizowania i atrakcyjności produktów turystycznych. Warto wspomnieć, że zarządzający nagrodzonymi w konkursie produktami otrzymują też wsparcie o charakterze doradczo-ekspertskim, a także pomoc w opracowaniu oraz pozycjonowaniu własnych materiałów promocyjnych.

W historii konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT wyróżniono już ponad 200 miejsc lub inicjatyw na terenie całego kraju. Od 2008 roku z tego grona certyfikowanych produktów co roku przyznawana jest specjalna nagroda – Złoty Certyfikat. Otrzymują go wybitnie wyróżniające się swoją unikatowością produkty turystyczne. W tym roku do tego elitarnego grona 16 Złotych Certyfikatów dołączył Bałtowski Kompleks Turystyczny, doceniony za fascynujące połączenie przeszłości z teraźniejszością.

Wciąż zachęcam do odkrywania atrakcji Polski, chociażby poprzez odwiedzanie certyfikowanych obiektów czy przedsięwzięć turystycznych.

Rafał Szmytke

Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej

The role of the Polish Tourism Organisation (PTO) is to promote Poland both domestically and internationally. We inform the world that our country is a compelling tourist destination worth visiting. The granting of PTO Certificates allows us to highlight these award-winning attractions in our promotional activities. Tourist products that join this elite group of certified offerings are the first to benefit from our promotional campaigns. Thus, the award directly translates into substantial resources that would otherwise need to be invested to promote a product, both domestically and abroad.

This is made possible by the effective tools at PTO's disposal, including the meticulous process of awarding Certificates and the dedicated Committee established for this purpose. The Committee collaborates with Regional Tourism Organisations in each voivodeship. The competition is conducted in two stages — regional and central — ensuring an efficient and transparent selection of the best tourism products.

I am proud to remind everyone that Poland ranks among Europe's leaders in the professional commercialization and appeal of its tourist products. It is also worth noting that managers of the awarded products receive advisory and expert support, as well as assistance in developing and positioning their promotional materials to the highest standards.

Throughout the history of the “Best Tourist Product – PTO Certificate” competition, over 200 locations and initiatives across the country have been recognized. Since 2008, a special “Golden Certificate” has been awarded annually to products that stand out for their uniqueness. This year, the elite group of 16 Golden Certificate winners welcomed the Bałtów Tourist Complex, celebrated for its fascinating blend of past and present.

I encourage everyone to discover the attractions of Poland, especially by visiting certified sites and participating in award-winning tourism initiatives.

Rafał Szmytke

President of the Polish Tourism Organisation

Certyfikaty POT

– turystyczna wizytówka polskich regionów

POT CERTIFICATES – A SHOWCASE OF POLAND'S REGIONS

Konkurs na Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT jest jednym z kluczowych narzędzi marketingowych POT, które efektywnie wspierają promocję Polski, w ścisłym związku z jej wszystkimi regionami. Kluczową rolę odgrywają tu Regionalne Organizacje Turystyczne działające w każdym województwie.

To one, w ramach regulaminu konkursowego, wylaniają w pierwszym etapie konkursu najlepsze produkty turystyczne, które następnie trafiają do ogólnopolskiego finału. Z tego grona powołana przez POT Kapituła wybiera 10 najlepszych polskich produktów turystycznych i jeden Złoty Certyfikat.

Certyfikaty POT pomagają kształtować i zarazem promować regionalne produkty turystyczne. Korzysta z tego cały krajowy sektor turystyczny, bo to prestiżowe wyróżnienia stanowi często impuls do tworzenia kolejnych atrakcji turystycznych, przyspiesza ich rozwój oraz podnosi ich jakość. Nagradzane produkty turystyczne są coraz bardziej przemyślane pod względem merytorycznym i uwzględniają kryteria turystyki zrównoważonej.

Od lat stanowią najlepszą wizytówkę danego regionu, a zatem również Polski

Jacek Janowski

Wicedyrektor Departamentu
Wsparcia Rozwoju Turystyki,
Przewodniczący Kapituły
Konkursu na Najlepszy Produkt
Turystyczny – Certyfikat POT

The competition for the Best Tourist Product – PTO Certificate is one of the key marketing tools of the Polish Tourism Organisation (PTO), effectively supporting the promotion of Poland in close collaboration with all its regions. A crucial role in this process is played by the regional tourism organisations operating in each voivodeship.

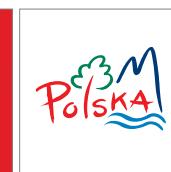
According to the competition rules, these organisations select the best tourist products in the first stage of the competition, which then advance to the national finals. From this group, a committee appointed by PTO selects the 10 best Polish tourist products, along with one recipient of the Golden Certificate.

PTO Certificates help shape and promote regional tourist products. The entire national tourism sector benefits from these prestigious awards, as they often provide the impetus for the creation of new tourist attractions, accelerate their development, and improve their quality. The awarded products are increasingly well-conceived, aligning with the principles of sustainable tourism.

For years, these products have been the best representation of their respective regions — and, by extension, of Poland as a whole.

Jacek Janowski

Deputy Director of the Tourism Development
Support Department, President of the Jury of the Competition
for the Best Tourist Product – PTO Certificate

RODERYK WIĘCEK

Z Certyfikatem wybór jest łatwiejszy

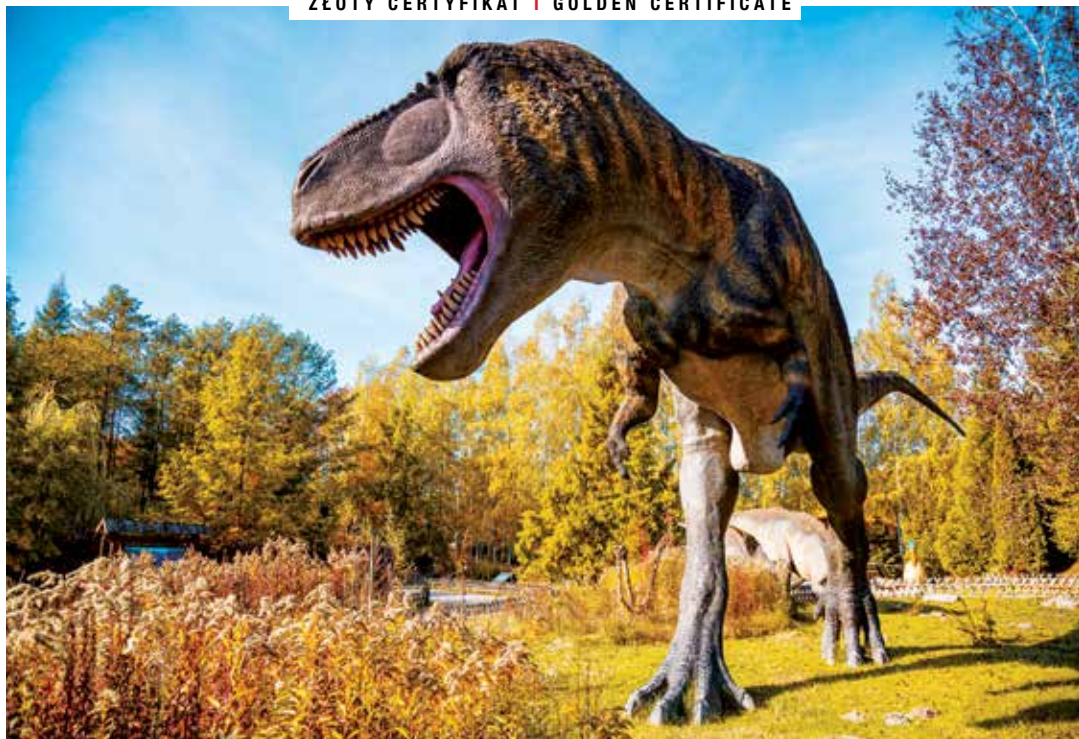
THE CERTIFICATE MAKES CHOICE EASIER

Turystyka to ciągła zmiana. Podróżujemy w nowe miejsca, szukamy nowych doświadczeń, pojawia się też coraz więcej nowych atrakcji – są to zmiany zdecydowanie na plus. Ale zmieniają się też warunki, w jakich turystyka się rozwija – na co mają wpływ nie tylko sytuacja geopolityczna czy ekonomiczna, ale coraz wyraźniej odczuwalne zmiany klimatyczne, które poprzez ekstremalne zjawiska pogodowe wpływają na wybór kierunków naszego wypoczynku. Dla turystów najważniejsze staje się bezpieczeństwo i może właśnie dlatego chętniej sięgają po ofertę wypoczynku w Polsce.

A mamy się czym pochwalić. Turystyczna Polska od lat doceniana jest za gościnność i wysoką jakość produktów turystycznych. Ich wybór z pewnością jest łatwiejszy dzięki konkursowi na Najlepszy Produkt Turystyczny – Certyfikat POT, prowadzonemu przez Polską Organizację Turystyczną. Od ponad dwudziestu lat to najważniejsza nagroda polskiej branży turystycznej, która docenia wyjątkowe miejsca na turystycznej mapie Polski. Certyfikowane atrakcje, interesujące wydarzenia, szlaki turystyczne czy regiony gwarantują wysoką jakość produktu i usług turystycznych. Warto jednak pamiętać, że Certyfikaty to nie tylko wyróżnienie, ale i zobowiązanie do ciągłego rozwoju i dbania o wizerunek regionu, a w końcowym efekcie całej Polski. Laureaci konkursu mają szansę reprezentować nasz kraj w wielu organizowanych przez Polską Organizację Turystyczną akcjach promocyjnych. Pamiętajmy, że z Certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej wybór jest łatwiejszy!

Tourism is a constant change. We travel to new places, we look for new experiences, and more and more new attractions appear – these are definitely positive changes. However, the conditions in which tourism develops are also changing – not only due to the geopolitical or economic situation, but also due to increasingly noticeable climate changes, which, through extreme weather phenomena, affect the choice of our holiday destinations. For tourists, safety is becoming the most important thing, and perhaps that is why they are more willing to reach for holiday offers in Poland.

And we have much to boast about. For years, Tourist Poland has been appreciated for its hospitality and high quality of tourism products. Their selection is certainly easier thanks to the Competition for the Best Tourist Product – PTO Certificate, run by the Polish Tourism Organization. For over twenty years it has been the most important award in the Polish tourism industry, which recognises unique places on the tourist map of Poland. Certified attractions, interesting events, tourist routes or regions guarantee high quality of tourist products and services. However, it is worth remembering that the Certificates are not only a distinction, but also a commitment to continuous development and care for the image of the region, and ultimately of the whole of Poland. The winners of the competition have the opportunity to represent our country in many promotional campaigns organized by the Polish Tourism Organization. Let's remember that with the Polish Tourism Organization Certificate, the choice is easier!

Fot.: archiwum Bałtowski Kompleks Turystyczny

BAŁTOWSKI KOMPLEKS TURYSTYCZNY

Bałtowski Kompleks Turystyczny to niezwykle miejsce, gdzie historia ożywa na oczach odwiedzających. Pierwszy w Polsce park dinozaurów – JuraPark Bałtów – przenosi nas miliony lat wstecz. Spacer wśród naturalnej wielkości modeli prehistorycznych gadów to niezapomniana przygoda zarówno dla dzieci, jak i dorosłych.

To jednak dopiero początek! Zwierzyńiec Bałtowski zaprasza na safari wśród egzotycznych i rodzimych zwierząt, a Adventure Planet (nowość z roku 2024) oferuje unikalne doświadczenia wirtualnej rzeczywistości. To również raj dla miłośników aktywnego wypoczynku: trasy piesze i rowerowe, wspinaczka skałkowa, kajaki, jazda konna czy questing. Zimą kompleks zamienia się w raj dla narciarzy – Stacja Narciarska „Szwajcaria Bałtowska” oraz Wioska Świętego Mikołaja zapewniają magiczną atmosferę świąt.

To miejsce, które łączy edukację, zabawę i aktywność w otoczeniu pięknej przyrody. Bałtów nieustannie się rozwija, oferując atrakcje, które przyciągają turystów z całego kraju i zagranicy. Idealny cel na każdą porę roku!

www.juraparkbaltow.pl

BAŁTÓW TOURISM COMPLEX

The Bałtów Tourism Complex is an extraordinary destination where history comes alive before the eyes of visitors. Home to Poland's first dinosaur park — JuraPark Bałtów — it takes us millions of years back in time. Strolling among life-sized models of prehistoric reptiles is an unforgettable adventure for both children and adults.

But that's just the beginning! The Bałtów Zoo invites guests on a safari-style journey among exotic and native animals, while Adventure Planet (new in 2024) offers one-of-a-kind virtual reality experiences. For lovers of active recreation, the complex boasts hiking and biking trails, rock climbing, kayaking, horseback riding, and Questing adventures. In winter, the complex transforms into a skier's paradise. The “Szwajcaria Bałtowska” Ski Resort and Santa Claus Village create a magical holiday atmosphere.

This is a place where education, fun, and outdoor activities blend seamlessly against the backdrop of stunning natural surroundings. Bałtów continues to evolve, offering attractions that draw visitors from across Poland and beyond. A perfect destination for every season!

FABRYKA ROBOTÓW – MUSEUM OF SCRAP SCULPTURE

To wyjątkowe muzeum nawet w skali Europy. Nagrodzone Certyfikatem POT w konkursie głównym, ale także docenione przez internautów – zdobyło tzw. Certyfikat Internautów. Znajdziemy tu ponad setkę imponujących stalowych rzeźb, które są inspirowane filmami światowego kina science fiction, takimi jak „Transformers”, „Gwiezdne Wojny” czy „Predator”.

Materiałem, z jakiego powstają rzeźby, jest tylko i wyłącznie złom przeznaczony do recyklingu, bo taka jest idea artysty, by tworząc sztukę, dbać tym samym o środowisko. Niektóre ważą prawie 900 kg i sięgają 3,5 m wysokości, a przygotowanie największych robotów zajmuje ponad 700 godzin pracy. Jedną z gwiazd tego muzeum jest m.in. tytułowy bohater filmu z 2008 roku – Wall-E, którego model porusza się i wydaje dźwięki.

Wszystkie eksponaty zostały zbudowane przez artystę Sebastiana Kucharskiego, pasjonata filmów fantasy, osobę niezwykle kreatywną i właściciela Fabryki Robotów. Sama Fabryka pełni także rolę edukacyjną i inspirującą, pokazując, jak z pozoru niepotrzebnych materiałów można stworzyć użyteczne przedmioty czy nawet dzieła sztuki.

www.fabrykarobotow.com.pl

ROBOT FACTORY – MUSEUM OF SCRAP SCULPTURE

This museum is truly unique, even on a European scale. It has been honored with the PTO Certificate in the main competition, and also recognized by internet users, earning the Internet Users' Certificate. The museum features over a hundred impressive steel sculptures inspired by iconic science fiction films such as *Transformers*, *Star Wars*, and *Predator*.

The sculptures are crafted exclusively from recycled scrap metal, aligning with the artist's commitment to creating art while caring for the environment. Some of these sculptures weigh nearly 900 kg and stand up to 3.5 meters tall, with the largest pieces requiring over 700 hours of work. One of the museum's highlights is a moving, sound-producing model of Wall-E, the title character from the 2008 film.

All exhibits were built by artist Sebastian Kucharski, a fantasy film enthusiast, an extremely creative person and the owner of the Robot Factory. The Factory itself also serves an educational and inspirational role, demonstrating how seemingly useless materials can be transformed into functional objects or even works of art.

Fot.: Sebastian Kucharski

DOLNOŚLĄSKIE CENTRUM SPORTU POLANA JAKUSZYCKA

Położone w sąsiedztwie Gór Izerskich, na pograniczu polsko-czeskim Centrum może pochwalić się wyjątkowym mikroklimatem, dzięki któremu zimą panują tu wyjątkowe warunki śniegowe. Specyfika Polany Jakuszyckiej przyciąga miłośników aktywnego wypoczynku, szczególnie biathlonistów i narciarzy klasycznych z całej Europy.

Ośrodek jest świetnym przykładem miejsca, gdzie natura współgra z nowoczesną infrastrukturą treningową. Czysta i oddalenie od miejskiego gwaru pozwala na trening i wypoczynek w idealnych niemal warunkach. Goście Centrum mogą korzystać z basenu, sauny, sali gimnastycznej, ścianki wspinaczkowej, boiska piłkarskiego, bieżni lekkoatletycznej i nowoczesnej siłowni. Udostępniono również wypożyczalnię nart, rowerów i nartorolek.

To także nowoczesne centrum treningowe, dysponujące urządzeniami symulującymi m.in. trasy biegowe. Przy samym ośrodku znajduje się najwyższy położony przystanek kolejowy w Polsce, który ułatwia połączenie z innymi ośrodkami narciarskimi po polskiej i czeskiej stronie gór.

www.polanajakuszycka.pl

Fot.: archiwum Polana Jakuszycka

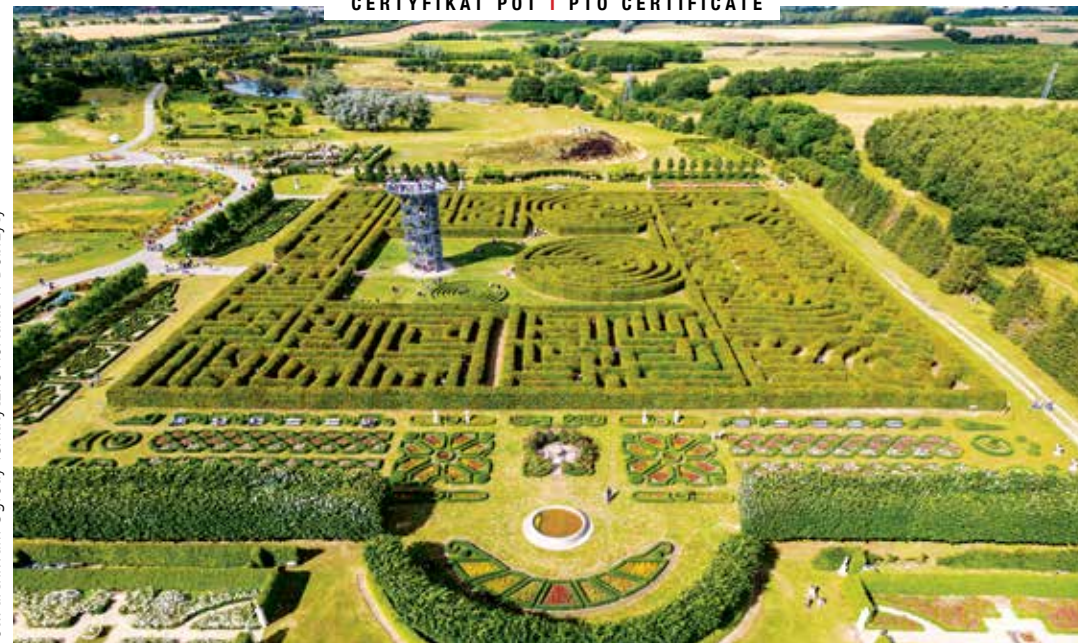
LOWER SILESIA SPORTS CENTER JAKUSZYCKA GLADE

Nestled near the Iżera Mountains on the Polish-Czech border, the centre boasts a unique microclimate that creates excellent snow conditions during winter. The distinct environment of Jakuszycka Glade attracts active leisure enthusiasts, particularly biathletes and cross-country skiers from across Europe.

The facility exemplifies a seamless blend of nature and modern sports infrastructure. Its serene, remote location provides the perfect setting for both training and relaxation. Guests can take advantage of amenities such as a swimming pool, sauna, gymnasium, climbing wall, football field, athletics track, and state-of-the-art fitness center. Equipment rentals for skiing, cycling, and roller skiing are also available.

This modern training hub features advanced equipment, including simulators replicating various ski trails. Conveniently located adjacent to the centre is Poland's highest-altitude railway station, facilitating easy access to other ski resorts on both the Polish and Czech sides of the mountains.

Fot.: archiwum Ogrody Tematyczne Hortulus w Dobrzycy

OGRODY HORTULUS W DOBRZYCY

Ogrody Hortulus położone są w powiecie koszalińskim w wyjątkowej strefie klimatycznej 8a. To najbardziej na północ wysunięta kolekcja roślin w Polsce. Najstarsze są Ogrody Tematyczne Hortulus.

To blisko 30 różnorodnych ogrodów pokazowych o powierzchni ponad 5 ha. Wśród nich są te związane ze środowiskiem, jak ogród wodny i leśny, ale i nawiązujące do konkretnych stylów, jak ogród japoński lub francuski. Wzbogaceniem oferty ogrodów jest Centrum Ogródnicze z marketem „Ogród i galeria” oraz caffebar Barwinek. Od 2003 roku jest realizowany drugi autor-ski projekt – Ogrody Hortulus Spectabilis, które zwie-dzać można od 2014 roku. Składa się z 50 ogrodów, rozciągających się obecnie na 18 ha. To tu znajduje się największy na świecie labirynt grabowy, który powstał z 18 tysięcy grabów, posadzonych na powierzchni 1 ha, o ścianach wysokości dwóch metrów i łącznej dłu-gości ponad 3,2 km.

Ogrody Hortulus to miejsce atrakcyjne dla każdej gru-py wiekowej. Niczym nieograniczona przestrzeń daje szansę na zabawy ruchowe. Ponadto w największym na świecie labiryncie grabowym istnieje możliwość roze-grania gry plenerowej „Labirynt mocy”.

www.hortulus.com.pl

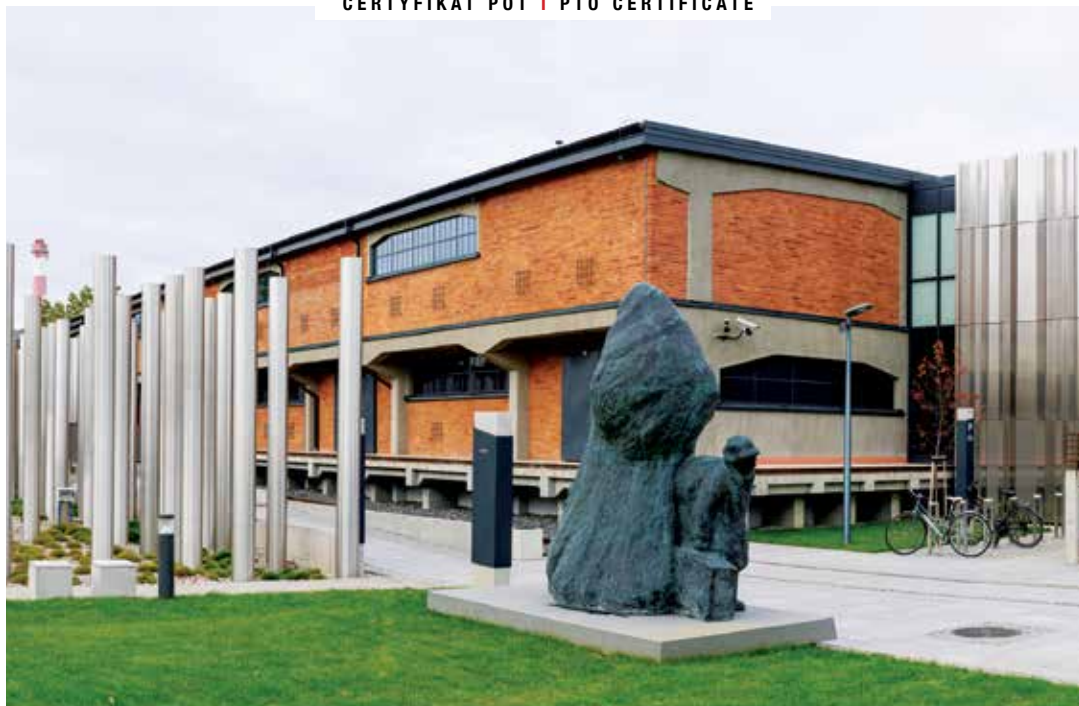
HORTULUS GARDENS IN DOBRZYCA

The Hortulus Gardens, located in the Koszalin district in the unique 8a climate zone, boast the northernmost plant collection in Poland. The oldest section is the Hortulus Thematic Gardens.

These are nearly 30 various show gardens with an area of over 5 hectares.. Among them are environment-inspired gardens such as the Water Garden and Forest Garden, as well as style-themed spaces like the Japanese Garden and French Garden. Adjacent to the gardens, visitors will find a Garden Center with the “Garden and Gallery” market and the Barwinek café bar. Since 2003, a unique second project, the Hortulus Spectabilis Gardens, has been under development and opened to the public in 2014. This expansive 18-hectare area consists of 50 gardens, including the world's largest hornbeam maze. Con-structed from 18,000 hornbeam trees, the maze covers an impressive 1 hectare with walls standing 2 meters high and paths extending over 3.2 kilometers.

Hortulus Gardens offer something for every age group. The vast, open spaces encourage active play and explo-ration. Additionally, the world's largest hornbeam maze provides the opportunity to enjoy an outdoor adventure with the interactive “Labyrinth of Power” game.

Fot.: Jan Szewczyk

MUZEUM PAMIĘCI SYBIRU W BIAŁYMSTOKU

Miejsce upamiętnia tragiczne losy mieszkańców wielonarodowej Rzeczypospolitej, którzy przez wiele stuleci, aż do połowy XX wieku, byli zsyłani w głąb Rosji, a później Związku Sowieckiego. Na przykładzie ich historii Muzeum Pamięci Sybiru pokazuje ciemne strony bezdusznej ideologii i totalitaryzmu, a zarazem wskazuje na braterską siłę przetrwania i uniwersalne wartości moralne. Autentyczności miejscu nadaje jego lokalizacja w jednym z przedwojennych magazynów wojskowych, z którego Sowieci w latach 1940–1941 oraz w roku 1944 deportowali mieszkańców Białegostoku na Sybir.

Na teren Muzeum wchodzi się wzdłuż oryginalnych torów kolejowych z zabytkowym wagonem towarowym, co pozwala lepiej wczuć się w klimat tych tragicznych wydarzeń. Ten klimat wzmacnia skrupulatnie zaprojektowane otoczenie, inspirowane syberyjską roślinnością. W ten sposób odwiedzający mogą lepiej zrozumieć tragiczny los Sybiraków i odbyć cenną lekcję historii o ludziach, których historia rzuciła w głąb Rosji. Budynek muzeum został doceniony nagrodą AEDIFICIUM za wyjątkową synchronię między nowoczesnością a szacunkiem wobec historii.

SIBERIAN MEMORY MUSEUM IN BIAŁYSTOK

The Siberian Memory Museum commemorates the tragic fate of the multicultural citizens of the Polish-Lithuanian Commonwealth who, for centuries until the mid-20th century, were exiled deep into Russia and later the Soviet Union. Through their stories, the Siberian Memory Museum highlights the dark side of ruthless ideology and totalitarianism while showcasing the resilience of the human spirit and universal moral values. The museum's authenticity is reinforced by its location in a pre-war military warehouse, from which the Soviets deported residents of Białystok to Siberia in 1940–1941 and again in 1944.

Visitors enter the museum along original railway tracks featuring a historic freight car, providing a powerful context for these tragic events. This atmosphere is further enhanced by carefully designed surroundings inspired by Siberian vegetation, allowing visitors to better grasp the ordeal of the exiles and engage in a profound historical lesson. The museum building has been recognized with the AEDIFICIUM Award for its exceptional harmony between modernity and reverence for history.

www.sybir.bialystok.pl

MUZEUM PORCELANY W WAŁBRZYCHU

W samym sercu Wałbrzycha, miasta o bogatej historii przemysłowej leżącego na Dolnym Śląsku, znajduje się wyjątkowe miejsce – Muzeum Porcelany. Zlokalizowane w zabytkowym Pałacu Albertich z 1801 roku prezentuje jedną z najcenniejszych kolekcji porcelany w Europie. Ponad 13 tysięcy eksponatów opowiada historię tego delikatnego materiału od XVIII wieku aż po współczesność.

Wśród skarbów muzeum można podziwiać unikatowe wyroby z pierwszej linii produkcji miśnieńskiej fabryki, a także porcelanę z wałbrzyskich manufaktur, które słynęły na całym świecie z precyzji i piękna swoich produktów.

Muzeum to nie tylko ekspozycja – to także centrum edukacji i kultury. Warsztaty, wystawy i ciekawe wydarzenia przyciągają miłośników sztuki i historii z całego kraju. Wizyta tutaj to podróż przez czas i ewolucję estetyki, a wszystko to za pośrednictwem porcelany, która odgrywała niebagatelną rolę w kulturze i przemyśle Dolnego Śląska.

THE PORCELAIN MUSEUM IN WAŁBRZYCH

In the heart of Wałbrzych, a city with a rich industrial history in Lower Silesia, lies a remarkable destination – the Porcelain Museum. Housed in the historic Albertich Palace, built in 1801, the museum showcases one of Europe's most valuable porcelain collections. Over 13,000 exhibits trace the story of this delicate material from the 18th century to the present day.

Among the museum's treasures are unique pieces from the earliest production lines of the Meissen factory, as well as porcelain from Wałbrzych's renowned manufactories, celebrated worldwide for the precision and beauty of their creations.

The museum is not just an exhibition space – it is a center for education and culture. Workshops, exhibitions, and engaging events attract art and history enthusiasts from across the country. A visit here offers a journey through time and the evolution of aesthetics, all through the lens of porcelain, which played a significant role in the culture and industry of Lower Silesia.

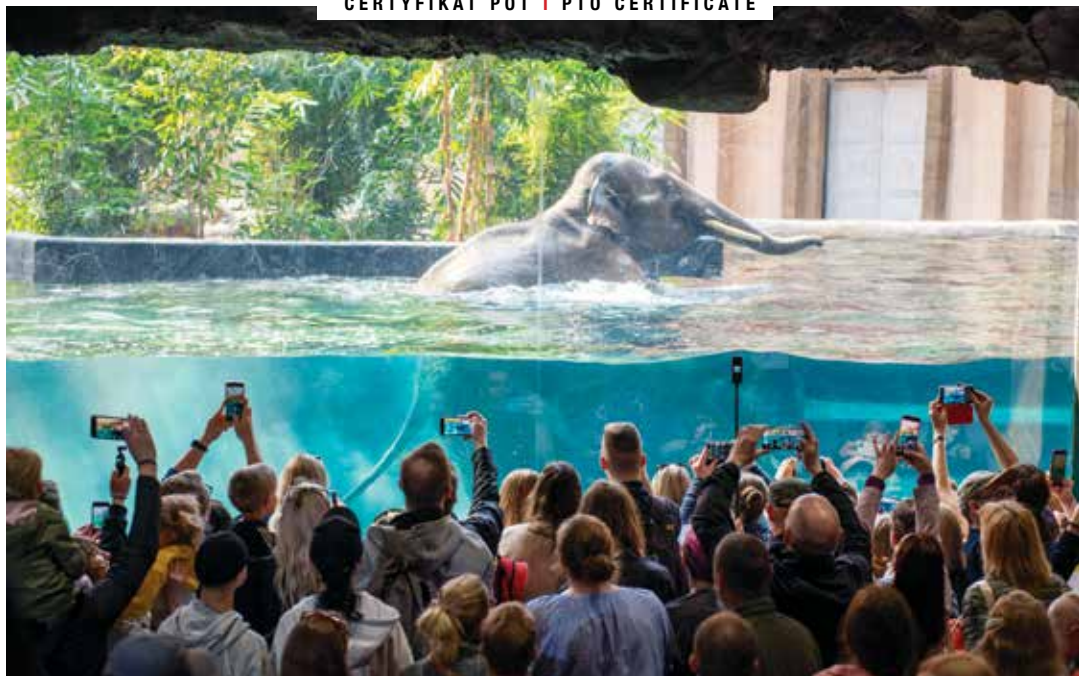

www.muzeum.walbrzych.pl

Fot.: archiwum Muzeum Porcelany w Wałbrzychu

Fot.: Paweł Lacheta

ORIENTARIUM ZOO W ŁÓDZI

Orientarium Zoo Łódź to jeden z największych w Europie kompleksów poświęconych faunie i florze Azji Południowo-Wschodniej. Na powierzchni odpowiadającej niemal 10 boiskom piłkarskim znajdują się cztery strefy tematyczne, każda poświęcona innemu aspektowi życia tego regionu. W sumie mieszka tu 35 gatunków zwierząt lądowych oraz 180 gatunków ryb.

W strefie Słoniarni można podziwiać Alexandra – największego i najstarszego w Europie słonia indyjskiego oraz jego stado. Świątynia to miejsce zamieszkania wyder orientalnych, makaków i tapira malajskiego. Strefa oceaniczna imponuje różnorodnością gatunków ryb – w tym najdłuższym w Polsce podwodnym tunelu można podziwiać rekiny, płaszczki i ponad 1300 innych ryb. Natomiast w części zwanej Wyspami Sundajskimi mieszkają orangutany sumatrzańskie, krokodyle gawiałowe, niedźwiedzie malajskie i wiele innych zwierząt, zarówno na wybiegach wewnętrznych, jak i zewnętrznych.

Widowiskowe karmienia oraz multimedialne prezentacje sprawiają, że wizyta w Orientarium to nie tylko spotkanie z egzotyczną przyrodą, ale również okazja do pogłębienia wiedzy o ekosystemach Azji.

www.orientarium.lodz.pl

THE ŁÓDŹ ZOO ORIENTARIUM

THE ŁÓDŹ ZOO ORIENTARIUM is one of the largest complexes in Europe dedicated to the wildlife and flora of Southeast Asia. Covering an area equivalent to nearly 10 football fields, the complex features four thematic zones, each highlighting a different aspect of life in this vibrant region. In total, the zoo is home to 35 species of land animals and 180 species of fish.

In the Elephant Zone, visitors can admire Alexander – the largest and oldest Indian elephant in Europe – along with his herd. The Temple Zone is home to oriental small-clawed otters, macaques, and a Malayan tapir. The Ocean Zone boasts a rich diversity of fish species, including sharks, rays, and over 1,300 other fish, all visible in Poland's longest underwater tunnel. In the Sunda Islands Zone, Sumatran orangutans, gharial crocodiles, Malayan sun bears, and many other animals can be observed in both indoor and outdoor enclosures.

Spectacular feeding sessions and multimedia presentations ensure that a visit to Orientarium is not only an encounter with exotic wildlife but also an opportunity to deepen one's understanding of Asia's diverse ecosystems.

PARK ROZRYWKI MANDORIA W RZGOWIE

Mandoria to jedyny w Polsce park rozrywki tematyzowany w klimacie renesansu, który przenosi gości do stylizowanego Miasta Przygód. To tutaj renesansowa Europa łączy się z nowoczesnością, a XV-wieczne miasto handlowe zmienia się w park rozrywki. Każdy detal – od stylizowanych rollercoasterów po malownicze uliczki – tworzy unikalną atmosferę, która zachwyci zarówno dzieci, jak i dorosłych. A wszystko to w sercu Polski – w Rzgowie niedaleko Łodzi.

Na gości czekają liczne atrakcje, w tym rollercoastery, lustrzany labirynt, gigantyczna zjeżdżalnia i łódki na wodzie. Dzięki pełnemu zadaszeniu Mandoria otwarta jest przez cały rok, a z jej atrakcji można korzystać bez względu na warunki atmosferyczne. Mieszkańcy Mandorii regularnie organizują zabawy, angażując odwiedzających w życie renesansowego miasta.

Park zachwyca nie tylko ofertą rozrywkową, ale również dbałością o detale – od architektury po kostiumy obsługi, wszystko tworzy spójną całość nawiązującą do epoki renesansu. To przykład miejsca, w którym historia, rozrywka i kreatywność łączą się w przemyślaną formę spędzania wolnego czasu.

www.mandoria.com

MANDORIA AMUSEMENT PARK IN RZGÓW

Mandoria is the only Renaissance-themed amusement park in Poland, transporting visitors to a stylized City of Adventure. Here, Renaissance Europe blends seamlessly with modernity, as a 15th-century trading town transforms into an amusement park. Every detail – from themed roller coasters to picturesque streets – creates a unique atmosphere that delights both children and adults. Located in the heart of Poland, in Rzgów near Łódź.

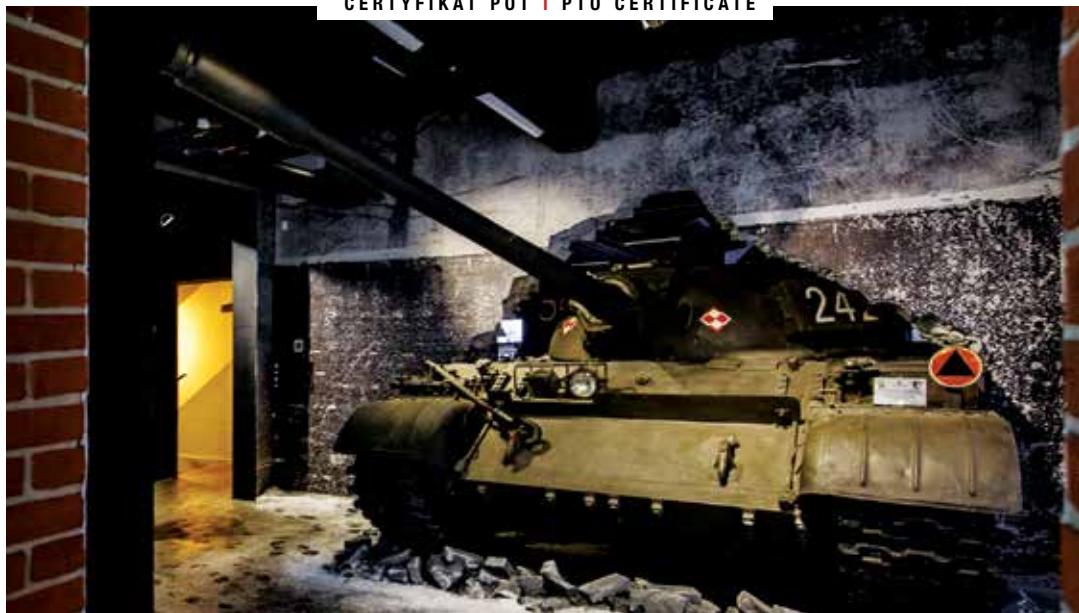
Mandoria offers a variety of attractions, including roller coasters, a mirror maze, a giant slide, and water boats. Thanks to its fully covered design, Mandoria is open year-round, allowing guests to enjoy its attractions regardless of the weather. The residents of Mandoria regularly host interactive activities, inviting visitors to immerse themselves in the life of a Renaissance town.

The park impresses not only with its entertainment offerings but also with its meticulous attention to detail – from the architecture to the staff's costumes – creating a cohesive experience that pays homage to the Renaissance era. Mandoria is a perfect example of a place where history, entertainment, and creativity come together in a thoughtfully designed leisure destination.

Fot.: archiwum POT

Fot.: Przemysław Jendroska

ŚLĄSKIE CENTRUM WOLNOŚCI I SOLIDARNOŚCI W KATOWICACH

Śląskie Centrum Wolności i Solidarności znajduje się w historycznym budynku kopalni „Wujek” w Katowicach-Brynowie, tuż obok Pomnika-Krzyża upamiętniającego dziewięciu górników, którzy zginęli 16 grudnia 1981 roku podczas pacyfikacji strajku przez ZOMO. Centrum, prowadzone wspólnie przez Samorząd Województwa Śląskiego i Miasto Katowice, jest jednym z kluczowych miejsc pamięci o stanie wojennym w Polsce.

Od grudnia 2021 roku działa tu nowoczesna, multimedialna wystawa stała, która w przystępny sposób przybliża historię strajku w kopalni „Wujek” i szerzej – oporu Polaków wobec systemu komunistycznego w latach 80. XX wieku. W przestrzeni wystawienniczej zastosowano kilkadziesiąt projektorów, liczne ekrany dotykowe oraz widowiska wyświetlane na ścianach. W każdej sali dostępne są materiały w czterech językach: polskim, angielskim, francuskim i niemieckim.

Ekspozycja to bogactwo archiwalnych zdjęć, filmów oraz tekstów, pozwalających na szczegółowe zgłębienie tematu. Orowadzenie przez świadków historii odbywa się we wtorki, czwartki i pierwsze soboty miesiąca. Zwiedzanie wystawy trwa około dwóch godzin.

www.scwis.pl

SILESIA FREEDOM AND SOLIDARITY CENTER IN KATOWICE

The Silesian Freedom and Solidarity Center is located in the historic building of the “Wujek” coal mine in Katowice-Brynów, adjacent to the Cross-Monument commemorating the nine miners who lost their lives on December 16, 1981, during the suppression of a strike by ZOMO (paramilitary police). Jointly managed by the Silesian Voivodeship Government and the City of Katowice, the center is one of the key sites of remembrance for the period of martial law in Poland.

Since December 2021, the center has featured a modern, multimedia permanent exhibition that provides an accessible portrayal of the “Wujek” mine strike and, more broadly, the resistance of the Polish people against the communist regime in the 1980s. The exhibition space incorporates dozens of projectors, numerous touchscreens, and immersive displays projected onto the walls. All exhibition rooms offer materials in four languages: Polish, English, French, and German.

The display includes a wealth of archival photographs, films, and texts, allowing visitors to gain an in-depth understanding of the historical events. Guided tours by eyewitnesses are available on Tuesdays, Thursdays, and the first Saturday of each month. Visiting the exhibition typically takes around two hours.

ŚWIATOWY GEOPARK UNESCO KRAINA WYGASŁYCH WULKANÓW

Kraina Wygasłych Wulkanów na Dolnym Śląsku to wyjątkowy obszar Gór i Pogórza Kaczawskiego wraz z otuliną, położony między Legnicą, Jelenią Górą i Strzegomem. Ten geologiczny skarb, wpisany w 2024 roku do Sieci Światowych Geoparków UNESCO, zachwyca pozostałościami dawnej aktywności wulkanicznej sprzed setek milionów lat. Wygasłe wulkany, bazaltowe słupy i inne formacje skalne są świadectwem aż trzech okresów tej aktywności, wyróżniając Geopark na mapie Polski, a nawet Europy.

Geopark Kraina Wygasłych Wulkanów to bogactwo różnorodnych krajobrazów, od łagodnych wzgórz po malownicze doliny. W Geoparku można także skorzystać z warsztatów edukacyjnych i wycieczek. A jest co podziwiać – obszar obejmuje 10 rezerwatów przyrody, Park Krajobrazowy Chełmy oraz tereny Natura 2000, będące ostoją rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Miłośnicy historii znajdą tu miasta pełne zabytków, takie jak Bolków, Jawor, Świerzawa i Złotoryja. Szczególnie warto odwiedzić Kościół Pokoju w Jaworze, wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO w 2001 roku.

www.gorykaczawskie.pl/geopark

UNESCO GLOBAL GEOPARK LAND OF EXTINCT VOLCANOES

The Land of Extinct Volcanoes in Lower Silesia is a remarkable region encompassing the Kaczawskie Mountains and Foothills, located between Legnica, Jelenia Góra, and Strzegom. Recognized as a UNESCO Global Geopark in 2024, this geological treasure impresses with remnants of volcanic activity dating back hundreds of millions of years. Extinct volcanoes, basalt columns, and other unique rock formations bear witness to three distinct periods of volcanic activity, setting this Geopark apart on the map of Poland — and even Europe.

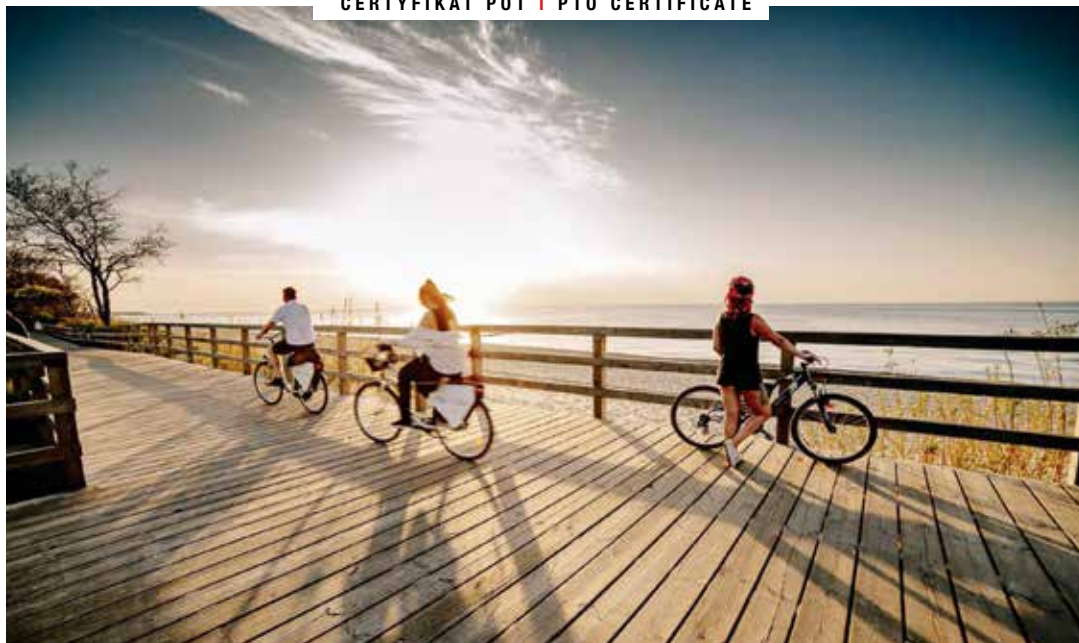
The Land of Extinct Volcanoes Geopark offers a diverse landscape, ranging from gentle hills to picturesque valleys. Visitors can participate in educational workshops and guided tours. And there is much to admire — the area includes 10 nature reserves, the Chełmy Landscape Park, and Natura 2000 sites, which provide a refuge for rare species of plants and animals.

History enthusiasts will find towns rich with heritage, such as Bolków, Jawor, Świerzawa, and Złotoryja. A highlight is the Church of Peace in Jawor, a UNESCO World Heritage Site since 2001.

Fot.: archiwum Stowarzyszenia Kaczawskiego

Fot.: archiwum Pomorze Zachodnie

TRASA ROWEROWA VELO BALTICA

Velo Baltica to zachodniopomorska część europejskiej sieci tras rowerowych EuroVelo 10 (Trasa Rowerowa Morza Bałtyckiego) oraz EuroVelo 13 (Szlak Żelaznej Kurtyny). Trasa, ze świetnie przygotowaną infrastrukturą, stała się jednym z najpopularniejszych szlaków rowerowych w Polsce – w 2023 roku pokonała ją ponad 1,3 mln rowerzystów.

Trasa prowadzi wzdłuż wielu nadmorskich atrakcji przyrodniczych, takich jak Woliński Park Narodowy czy Ekopark Wschodni koło Kołobrzegu, oraz przez miejsca historyczne, w tym Podziemne Miasto na Wolinie czy Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu. Bliskość plaż, urokliwe miasta, jak Świnoujście, Darłowo czy Rewal, oraz klify w Trzęsaczu dodają jej wyjątkowego charakteru.

Stosunkowo łatwa trasa jest idealnym wyborem dla początkujących rowerzystów oraz rodzin z dziećmi. W jej pokonaniu pomagają dobrze rozwinięta sieć usług, takich jak noclegi, restauracje, serwisy rowerowe oraz stacje kolejowe. Trasa jest dobrze oznakowana, a dodatkową pomocą służy bezpłatna aplikacja „Pomorze Zachodnie” z mapami, nawigacją offline i audioprzewodnikiem, dostępną w czterech językach.

VELO BALTICA CYCLING ROUTE

Velo Baltica is the West Pomeranian segment of the European cycling networks EuroVelo 10 (Baltic Sea Cycle Route) and EuroVelo 13 (Iron Curtain Trail). With its excellent infrastructure, this route has become one of the most popular cycling trails in Poland — over 1.3 million cyclists rode it in 2023.

The route takes riders past many coastal natural attractions, such as Wolin National Park and the Eastern Ecopark near Kołobrzeg, as well as historical sites like the Underground City on Wolin Island and the Polish Arms Museum in Kołobrzeg. The proximity to beaches, charming towns like Świnoujście, Darłowo, and Rewal, and cliffs in Trzęsacz give the trail its unique character. Relatively easy to navigate, the route is perfect for beginners and families with children.

A well-developed network of services — including accommodations, restaurants, bike repair shops, and train stations — makes the journey even more accessible. The trail is well-signposted, and additional support is available via the free “Pomorze Zachodnie” app, which offers maps, offline navigation, and an audio guide, available in four languages.

www.rowery.wzp.pl/2-pomorze-zachodnie-velo-baltica

MORSKIE CENTRUM NAUKI IM. PROF. JERZEGO STELMACHA W SZCZECINIE

Morskie Centrum Nauki im. prof. Jerzego Stelmacha w Szczecinie to nowoczesna instytucja edukacyjna, która w 2024 roku zdobyła prestiżowy tytuł Turystycznego Odkrycia Roku. Położone nad Odrą, w sercu miasta, zachwyca architekturą inspirowaną portowym charakterem Szczecina. Już z daleka uwagę przyciąga nowatorska bryła budynku, idealnie wpisująca się w nadwodny krajobraz.

Motywytem przewodnim Centrum jest morze, które staje się punktem wyjścia do eksploracji takich dziedzin jak fizyka, astronomia czy ekologia. Na odwiedzających czekają interaktywne wystawy, które zachęcają do eksperymentowania i nauki przez zabawę, a także pracownie edukacyjne oferujące warsztaty dla gości w każdym wieku. Opowieść toczy się wokół morza i tematów z nim związanych: żeglugi, fal, wiatru, rybołówstwa czy życia portu. Ważnym elementem obiektu jest planetarium, w którym można zgłębiać tajemnice wszechświata.

Morskie Centrum Nauki to przestrzeń, która łączy edukację z nowoczesnością, a przy tym jedna z najciekawszych atrakcji turystycznych regionu.

www.centrumnauki.eu

MARINE SCIENCE CENTER NAMED AFTER PROF. JERZY STELMACH

The Marine Science Center named after Prof. Jerzy Stelmach in Szczecin is a modern educational institution that received the prestigious Tourism Discovery of the Year award in 2024. Located on the banks of the Oder River in the heart of the city, it captivates with its architecture, inspired by Szczecin's maritime heritage. The innovative design of the building blends seamlessly with the waterfront landscape, drawing attention from afar.

The center's main theme is the sea, serving as a gateway to exploring fields such as physics, astronomy, and ecology. Visitors can enjoy interactive exhibits that encourage experimentation and learning through play, as well as educational labs offering workshops for guests of all ages. The narrative revolves around maritime subjects, including navigation, waves, wind, fishing, and port life. An important element of the center is its planetarium, where visitors can explore the mysteries of the universe.

The Maritime Science Center is a space where education meets modernity, making it one of the most fascinating tourist attractions in the region.

Fot.: Damian Róż

Fot.: archiwum BIESZCZAD.ski

CENTRUM TURYSTYKI AKTYWNEJ I SPORTU BIESZCZAD.SKI WAŃKOWA

Centrum BIESZCZAD.ski Wańkowa jest największą i najnowocześniejszą rodzinną stacją narciarską, która co roku przyciąga miłośników aktywnego wypoczynku. Na narciarzy czeka czteroosobowa kolej linowa o długości blisko kilometra, wyciąg talerzykowy, trzy ruchome chodniki oraz przedszkole narciarskie. Na miejscu znajduje się wypożyczalnia sprzętu, szkoła narciarsko-snowboardowa oraz nowoczesna restauracja z przeszklonymi tarasami, zapewniająca wspaniałe widoki.

Po osiągniętych sukcesach zimowym ośrodkiem postanowiono wykorzystać infrastrukturę do stworzenia letniej oferty. I tak oto powstały nowe atrakcje: najdłuższy w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej dwulinowy zjazd tyrolski, oraz najdłuższy na świecie tor tubingowy o długości 370 m. Miłośnicy adrenaliny mogą również skorzystać z parku linowego oraz ze zjazdów hulajnogami górskimi.

Można się tu zatrzymać na dłużej. Na gości czekają komfortowe miejsca noclegowe w nowo powstałym hotelu. BIESZCZAD.ski Wańkowa to idealne miejsce na rodzinny wyjazd w malownicze Bieszczady.

BIESZCZAD.SKI ACTIVE TOURISM AND SPORTS CENTER IN WAŃKOWA

BIESZCZAD.ski Wańkowa is the largest and most modern family ski resort, attracting enthusiasts of active leisure year after year. Skiers can enjoy a four-person chairlift nearly a kilometer long, a T-bar lift, three moving walkways and a dedicated ski kindergarten. The resort also offers a rental shop, a ski and snowboard school, and a modern restaurant with glass terraces providing stunning views.

Following the winter success of the resort, the infrastructure has been adapted to create a summer offer. This includes the longest double-line zipline in Poland and Central-Eastern Europe, and the world's longest tubing track, stretching 370 meters. Thrill-seekers can also enjoy a rope park and mountain scooter rides.

For those wishing to stay longer, comfortable accommodations await in the newly opened hotel. BIESZCZAD.ski Wańkowa is the perfect destination for a family getaway in the picturesque Bieszczady Mountains.

www.bieszczad.ski

CHMIELAKI KRASNOSTAWSKIE OGÓLNOPOLSKIE ŚWIĘTO CHMIELARZY I PIWOWARÓW

Chmielaki Krasnostawskie to największa w Polsce impreza poświęcona chmielowi i piwowarstwu, odbywająca się co roku w Krasnymstawie. Święto łączy tradycję z nowoczesnością, przyciągając tysiące miłośników piwa, muzyki i dobrej zabawy. Wydarzenie obejmuje różnorodne atrakcje, od degustacji piw z browarów rzemieślniczych i regionalnych po koncerty, korowody chmielowe i występy artystyczne.

Na ulicach miasta rozstawiają się stoiska z piwem, regionalnymi przysmakami i rękodziełem. Turnieje tańca towarzyskiego, zlot starych motocykli czy kiermasz twórczości ludowej to tylko niektóre z towarzyszących Chmielakom wydarzeń. Dla miłośników muzyki przygotowywane są koncerty na scenach w rynku miejskim oraz obok dworku starościńskiego, a na najmłodszych czeka specjalna strefa zabaw.

Impreza to także okazja do spotkań branżowych – organizowane są sesje naukowe dla plantatorów chmielu i browarników, które przyciągają ekspertów z całej Polski.

CHMIELAKI KRASNOSTAWSKIE NATIONAL FESTIVAL OF HOP GROWERS AND BREWERS

Chmielaki Krasnostawskie is the largest event in Poland dedicated to hops and brewing, held annually in Krasnostaw. This festival blends tradition with modernity, drawing thousands of beer enthusiasts, music lovers, and fun-seekers. The event features a wide range of attractions, from craft and regional beer tastings to concerts, hop parades, and artistic performances.

The streets of the town come alive with stalls offering beer, regional delicacies, and handicrafts. Side events include ballroom dance tournaments, a vintage motorcycle rally, and a folk art fair. Music lovers can enjoy live concerts on stages set up in the town square and near the historic starost's manor, while children can enjoy a dedicated play zone.

The festival is also a platform for industry professionals, with scientific sessions for hop growers and brewers that attract experts from all over Poland.

www.chmielaki.pl

Fot.: archiwum Miasta Krasnostaw

Fot.: Muzeum-Zamek w Łańcutcie

MUZEUM-ZAMEK W ŁAŃCUCIE

Muzeum-Zamek w Łańcutcie to jedna z najpiękniejszych rezydencji arystokratycznych w Polsce, znana z wyjątkowych wnętrz oraz unikalnej kolekcji pojazdów konnych. Otoczony malowniczym parkiem w stylu angielskim zamek stanowi doskonały przykład dawnej świetności rezydencji magnackich. Sam park założony został pod koniec XVIII wieku, do dziś zachowały się w nim liczne pawilony i zabudowania gospodarcze związane z codziennym życiem dawnej arystokracji.

Wnętrza zamku zdobią dzieła sztuki, oryginalne meble i kompletnie urządzone pomieszczenia, stworzone przez mistrzów takich jak Giovanni Battista Falconi czy Christian Piotr Aigner. Zgromadzone tu kolekcje obejmują malarstwo, grafikę, porcelanę, srebra, szkło, instrumenty muzyczne oraz imponujący księgozbiór.

W stajniach i wozowni można podziwiać starannie odtworzoną kolekcję pojazdów konnych rodziny Potockich. Dodatkowe ekspozycje, takie jak Storczykarnia, Sztuka Cerkiewna czy Centrum Edukacji Tradycji, dopełniają oferty muzeum. W 2024 roku zamek zdobył nagrodę Cuda Polski oraz wyróżnienie w kategorii Certyfikat 2024.

CASTLE-MUSEUM IN ŁAŃCUT

The Castle-Museum in Łańcut is one of the most beautiful aristocratic residences in Poland, renowned for its exquisite interiors and unique collection of horse-drawn carriages. Surrounded by a picturesque English-style park, the castle is a splendid example of the former grandeur of magnate residences. The park, established in the late 18th century, still features numerous pavilions and outbuildings that reflect the daily life of the old aristocracy.

The castle's interiors are adorned with works of art, original furniture, and fully furnished rooms designed by masters such as Giovanni Battista Falconi and Christian Piotr Aigner. The collections include paintings, prints, porcelain, silverware, glassware, musical instruments, and an impressive library.

In the stables and carriage house, visitors can admire the meticulously restored collection of horse-drawn vehicles belonging to the Potocki family. Additional exhibits, such as the Orchid House, Church Art Collection, and the Center for the Education of Tradition, enhance the museum's offerings. In 2024, the castle was awarded the Wonders of Poland prize and received a distinction in the Certificates 2024 category.

www.zamek-lancut.pl

Klucz do polskiej gościnności Muzeum Polskiej Wódki

THE KEY TO POLISH HOSPITALITY – MUSEUM OF POLISH VODKA

W sercu Warszawy, na jej prawym brzegu, jest niezwykle miejsce – klucz do poznania tradycji polskiej gościnności. Tu odbędziesz fascynującą podróż w czasie. Zajrzesz do pracowni alchemika i tradycyjnej wiejskiej gorzelnii, a przewodnicy odkryją przed Tobą sekrety produkcji Polskiej Wódki. Przemierzając bezkresne pola zbóż, zajrzesz do dawnej karczmy i szlacheckiego dworu. Poznasz historię pełną tradycji, gdzie każdy kieliszek jest symbolem polskiej gościnności i wspólnoty. A to dopiero początek opowieści, której będziesz uczestnikiem, odwiedzając nowoczesne galerie Muzeum Polskiej Wódki w zabytkowym budynku dawnej Rektyfikacji Warszawskiej w Praskim Centrum Koneser.

In the heart of Warsaw on its right bank is an extraordinary place - the key to learning about the traditions of Polish hospitality. Here you will take a fascinating trip back in time. You will visit an alchemist's workshop and a traditional countryside distillery, and your guides will reveal the secrets of the production of Polish Vodka. Wandering through endless fields of grain, you will take a peek inside an old inn and a nobleman's manor. You will learn a story full of tradition, where every glass is a symbol of Polish hospitality and community. And this is just the beginning of the story you will be a part of when visiting the modern galleries of the Museum of Polish Vodka in the historic building of the former Warsaw Rectification in the Praga Koneser Centre.

Centrum Praskie Koneser, Plac Konesera 1, 03-736 Warszawa, e-mail: recepja@pvm.pl, www.pmw.pl

www.pvm.pl

DOŚWIADCZ POLSKIEJ GOŚCINNOŚCI

- zwiedzanie, warsztaty i wiele więcej!
- Odwiedź MUZEUM POLSKIEJ WÓDKI w Warszawie

EXPERIENCE POLISH HOSPITALITY

- tours, workshops and many more!
- Visit POLISH VODKA MUSEUM in Warsaw

DOLNY ŚLĄSK

czeka na Was!

ANNA KŁOSSOWSKA

Fot.: Jan – Adobe Stock

Kłodzko – most Karola / Kłodzko – Charles Bridge

Wielka woda dawno ustąpiła, drogi są przejezdne, a wyjątkowo różnorodne w tym regionie atrakcje turystyczne, baza noclegowa i gastronomiczna działają. Dwa miesiące po powodzi odwiedziłam Dolny Śląsk, aby naocznie przekonać się, że można się tu wybrać.

TWIERDZA Z INICJATYWA

– Sytuacja w Kłodzku się ustabilizowała, wszystkie ciągi komunikacyjne są przejezdne, atrakcje jak Muzeum Ziemi Kłodzkiej, Podziemna Trasa Turystyczna, obiekty sakralne, w tym kościół Matki Bożej Różańcowej – choć był zalany – też można już zobaczyć – mówi Michał Piszko, burmistrz miasta Kłodzko.

Poza niewątpliwą atrakcją twierdzy, jaką są chodniki kontrminowe, nowością będzie ścieżka na koronie twierdzy. – W grudniu otwieramy też wystawę pt. „Więźniowie Twierdzy Kłodzko w latach 1918–1945” – chwali się Daniel Jakubowski, dyrektor Twierdzy Kłodzko. Trafiali tu-

taj Polacy, Brytyjczycy, Francuzi, Belgowie, Rosjanie, Włosi – jeńcy, więźniowie polityczni, wojskowi, więźniowie Wehrmachtu, pracownicy przymusowi...

WSPIERANIE NATURY

Zieleniec Sport Arena w Górach Orlickich to jeden z najpopularniejszych ośrodków dla amatorów desek w Polsce. Docieramy tutaj bez problemu, aby stanąć na stożku pod hałdami białego puchu, który wyrzucają z siebie dwie „nówki-sztuki” maszyny fabryki śniegu. – Umożliwiają jego produkcję nawet w temperaturze do 20°C – chwali się najnowszą inwestycją Grzegorz Głód, dyrektor marketingu ośrodka.

Fot.: Albin Marciniak – Adobe Stock

Schronisko na Śnieżniku / Mount Śnieżnik

Pobliskie Duszniki Zdrój również nie ucierpiały w wyniku wielkiej wody. Lokalna chluba, czyli Muzeum Papiernictwa, w ciągu najbliższych pięciu lat czeka wpis na Listę światowego dziedzictwa UNESCO – ma tu powstać zaplecze w postaci Centrum Obsługi Turystów i parkingów. Planowane są także kolejne inwestycje, np. wielka fontanna w Parku Zdrojowym. Duszniki Zdrój i Zieleniec w sezonie zimowym połączy skibus.

Rozmawiałam też o Muzeum Zabawek w Kudowie-Zdroju – miejscu gromadzącym na 400 m² przeszło 5,5 tys. eksponatów z pięciu kontynentów. Najstarsze z nich pochodzą z wykopalisk archeologicznych z neolitu. Jest i kopia greckiej glinianej lalki sprzed 2,5 tys. lat, z ruchomymi nóżkami i rączkami. – Powódź nas nie objęła i na szczęście większość grup, które wcześniej odwołały przyjazdy, teraz wraca – zapewnia właścicielka muzeum Maria Ozierańska.

CZARNA GÓRA GOTOWA

Czarna Góra Resort otaczają Śnieżnik, Góry Bardzkie, Złote i Bialskie. To jeden z najpopularniejszych ośrodków narciarskich w Polsce, z bazą noclegową na 2 tys. miejsc. Nieograniczone możliwości aktywnego wypoczynku czynią z niego całoroczną metę. Wielka woda tu nie dotarła, a wstrzymane chwilowo nowe inwestycje (500 miejsc noclegowych) znów ruszyły „z kopyta”. – Jesteśmy gotowi do rozpoczęcia sezonu w Mikołajki – deklaruje Mateusz Herman, członek zarządu Czarna Góra S.A.

DO KOPALNI MARSZ!

Dotarłam też do Kopalni Uranu – Podziemnej Trasy Turystycznej w Kletnie. Ona również nie została zalana, tylko drogi dojazdowe, które już naprawiono. – Cała kopalnia zajmuje obszar 4 km², liczy 37 km korytarzy – opowiada ze swadą Kamila Kluza, menadżerka obiektu. – Przez pięć lat wydobyto w niej 3100 ton rudy uranu, z czego po-

LOWER SILESIA

is waiting for you!

The great flood has long since receded, the roads are passable, and the region's exceptionally diverse tourist attractions, accommodation and catering facilities are operational. Two months after the flood, I visited Lower Silesia to see for myself that it is possible to go here.

FORTRESS WITH AN INITIATIVE

The situation in Kłodzko has stabilized, all roads are passable, attractions such as the Museum of the Kłodzko Region, the Underground Tourist Route, religious buildings, including the Church of Our Lady of the Rosary – although it was flooded – can also be seen – says Michał Piszko, the mayor of Kłodzko.

In addition to the undoubted attraction of the fortress, which are the counter-mine passages, a new feature will be the path on the top of the fortress. – In December, we are also opening an exhibition entitled “Prisoners of the Kłodzko Fortress in the years 1918-1945” – boasts Daniel Jakubowski, director of the Kłodzko Fortress. Poles, British, French, Belgians, Russians, Italians were brought here – prisoners of war, political prisoners, soldiers, prisoners of the Wehrmacht, forced labourers...

SUPPORTING NATURE

Zieleniec Sport Arena in the Orlickie Mountains is one of the most popular resorts for snowboard enthusiasts in Poland. We can get here without any problems, to stand

Muzeum Zabawek w Kudowie-Zdroju
Toy Museum in Kudowa-Zdrój

Fot.: Michał Piszko – Wirestock – Adobe Stock

Lądek-Zdrój – Park Zdrojowy / Lądek-Zdrój – Spa Park

wstało 120 kg izotopu uranowego U235, tego samego, którego Amerykanie użyli do produkcji bomby atomowej. Wówczas była to ilość pozwalająca na konstrukcję zaledwie... dwóch bomb – dodaje.

NIEDŹWIEDZIA Z NOWĄ TRASĄ

Najdłuższa w Sudetach i jedna z najdłuższych i największych w kraju Jaskinia Niedźwiedzia zachwyca nas ogromem szaty naciekowej. – Woda nie poczyniła szkód w jaskini. Teraz rezerwacji dokonuje się na nowy numer komórkowy 600 580 670 – informuje Artur Sawicki, dyrektor Jaskini Niedźwiedziej. Obiekt działa normalnie, przy czym do 25 grudnia br. trwać będzie doroczna przerwa regulaminowa, gdy jaskinia „odpoczywa”, regenerując swój mikroklimat.

Trwają przygotowania do otwarcia nowej trasy turystycznej (w 2027 roku) o długości 850 m nazwanej Trasą Mastodonta, która ma olśniewać już samą kubaturą.

ŁĄDEK Z NADZIEJĄ

Jakkolwiek staromiejska część Łądko-Zdroju bardzo ucierpiała w wyniku powodzi, to już drogi i most na rzece są przejezdne. Burmistrz miasta, Tomasz Nowicki, zaprasza: – Mamy w Łądu niewielki stok rodzinny, genialny dla rodzin z dziećmi. Jeśli dopisze nam aura, będzie tak samo naśnieżony jak w latach poprzednich, a pod stokiem działać będzie ta sama co wcześniej restauracja. Nieopodal znajduje się część zdrojowa z możliwością dostępu do usług balneologicznych. Do tego malownicza dolina, po której nadal można spacerować. Nic się nie zmieniło – dodaje.

SILA ZŁOTA

Eli Szumskiej, prawdziwej cudotwórczyni, która wiele lat temu potrafiła, stawiając wszystko na jedną kartę,

on the slope under heaps of white powder, which is thrown out by two brand new ‘snow factory’ machines. – They enable its production even at temperatures of up to 20 degrees Celsius – boasts about the latest investment Grzegorz Głod, the resort’s marketing director.

Nearby Duszniki-Zdrój was not affected by the great water either. The local pride, the Museum of Papermaking, is expecting to be inscribed on the UNESCO World Heritage List within the next five years – facilities in the form of a Tourist Service Centre and parking lots are to be built here. Further investments have been planned, such as a large fountain in the Spa Park. In the winter season, Duszniki-Zdrój and Zieleniec will be connected by a ski bus.

I also talked about the Toy Museum in Kudowa-Zdrój – a place that gathers over 5,500 exhibits from five continents on 400 m². The oldest of them come from archaeological excavations from the Neolithic period. There is also a copy of a 2,500-year-old Greek clay doll with movable legs and arms. – The flood did not affect us and fortunately most of the groups that had previously cancelled their visits are now returning – assures the owner of the museum, Maria Ozierańska.

CZARNA GÓRA IS READY

Czarna Góra Resort is surrounded by Śnieżnik, the Bardzkie, Złote and Bialskie Mountains. It is one of the most popular ski resorts in Poland, with a 2,000-bed accommodation base. Unlimited possibilities for active recreation make it a year-round destination. The great flood did not reach the place and the temporarily suspended new investments (500 beds) have started ‘with a kick’ again. – We are ready to start the season as early as on Saint Nicholas’ day – declares Mateusz Herman, board member of Czarna Góra S.A.

TO THE MINE, LET’S GO!

I also reached the Uranium Mine – Underground Tourist Route in Kletno. It was not flooded either, only the access roads, which have already been repaired. – The entire mine covers an area of 4 square kilometres, has 37 km of corridors – says Kamila Kluza, the facility manager. – Over the period of five years, 3,100 tonnes of uranium ore were extracted there, from which 120 kg of the uranium isotope U235 was created, the same uranium used by the Americans to make the atomic bomb. At that time, this was an amount that would allow for the construction of only... two bombs – she adds.

Jaskinia Niedźwiedzia / Bear Cave

z dziury w ziemi stworzyć doskonale prosperującą firmę, zbierającą od lat nagrody Kopalnię Złota w Złotym Stoku, powódź pokonać nie mogła. – Mielśmy tylko drobne uszkodzenie koła młyńskiego przed barem i podtopienia, ale szybko usunęliśmy szkody – informuje. I, poza emocjami podziemnej trasy turystycznej, zachęca do odkrycia swojej mniej znanej, bo stosunkowo od niedawna działającej atrakcji – unikatowej na skalę Europy repliki Średniowiecznej Osady Górniczej, w której znajduje się komplet urządzeń odtworzonych w skali 1:1 według rycin XVI-wiecznego niemieckiego górnika, metalurga i mineraloga Georgiusa Agricoli.

– Nie ograniczamy sobie wyboru kierunku podróży, skreślając z mapy Dolny Śląsk – apeluje Jakub Feiga, dyrektor Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej. – Nasza branża turystyczna jest przygotowana na przyjęcie gości, sezon zimowy mamy pod kontrolą. Zachęcam zatem do sprawdzenia już na miejscu, które z atrakcji są jeszcze wyłączone, aczkolwiek stanowią one promień całej oferty, jaką dysponujemy – dodaje.

Duszniki-Zdrój – Muzeum Papiernictwa / Museum of Papermaking

BEAR CAVE WITH A NEW ROUTE

The longest in the Sudetes and one of the longest and largest in the country, the Bear Cave, amazes us with the vastness of its dripstone decoration. – The water did not damage the cave. Reservations are now made on the new mobile number 600 580 670 – informs Artur Sawicki, director of the Bear Cave. The facility operates normally, but until 25th December this year, there will be an annual regulatory break, when the cave “rests”, regenerating its microclimate.

Preparations are underway to open a new tourist route (in 2027) with a length of 850 m called the Mastodon Route, which is expected to dazzle with its sheer volume.

ŁĄDEK WITH HOPE

Although the old town part of Lądek-Zdrój was badly affected by the flood, the roads and the bridge over the river are already passable. The mayor of the city, Tomasz Nowicki, invites: – We have a small family slope in Łądek, great for families with children. If the weather is good, it will be just as snowy as in previous years, and the same restaurant as before will be operating under the slope. Nearby there is a spa area with access to balneological services. In addition, there is a picturesque valley, where you can still walk. Nothing has changed – he adds.

THE POWER OF GOLD

Ela Szumska, a true miracle worker who many years ago managed to create a perfectly thriving company from a hole in the ground, betting everything on one card, the Gold Mine in Złoty Stok, could not be defeated by the flood. – We only had a minor damage to the mill wheel in front of the bar and some flooding, but we quickly repaired it – she informs. And, apart from the excitement of the underground tourist route, she encourages you to discover her lesser-known attraction, which has been in operation for relatively short time – a unique replica of the Medieval Mining Settlement in Europe, featuring a complete set of equipment recreated on a 1:1 scale according to the engravings of the 16th-century German miner, metallurgist and mineralogist Georgius Agricola.

– Let’s not limit our choice of travel destination by crossing Lower Silesia off the map – appeals Jakub Feiga, director of the Lower Silesian Tourism Organisation. – Our tourism industry is prepared to welcome guests, we have the winter season under control. Therefore, I encourage you to check on the spot which attractions are still closed, although they constitute a fraction of the entire offer we have – he adds.

ŻELAZNY SZLAK ROWEROWY

POLSKO-CZESKA RAJZA PO TRASIE KOLEJOWEJ

Żelazny Szlak Rowerowy od kilku lat przyciąga rowerzystów na polsko-czeskie pogranicze. Co sprawia, że trasa jest tak wyjątkowa? Co można zobaczyć (i zjeść!), jadąc śladem dawnej kolei?

Choć na trasie między polskim Godowem a czeską Karwiną rowerzyści pojawiali się już od lat, cały Żelazny Szlak Rowerowy oficjalnie otwarto we wrześniu 2020 roku. Ponad 50-kilometrową trasę poprowadzono przez pięć gmin: Godów, Jastrzębie-Zdrój i Zebrzydowice w Polsce oraz Karwinę i Piotrowice koło Karwiny w Czechach. Co weekend pomiędzy nimi przemieszczają się tłumy turystów.

KIEDYŚ POCIĄGIEM, DZIŚ ROWEREM

Żelazny Szlak Rowerowy (Żelazna cyklotrasa) wykorzystuje dawną, pamiętającą koniec XIX wieku linię kolejową. Niegdyś była ona oknem na świat mieszkańców

Śląska. Na przełomie XX i XXI wieku, podobnie jak w wielu innych przypadkach, zamknięto ją i pozostawiono samą sobie. Od całkowitej degradacji uchroniło ją przekonanie, że odpowiednio poprowadzony szlak rowerowy może stać się nie tylko lokalną perełką, ale też atrakcją turystyczną. To się właśnie dzieje, bo Żelazny Szlak Rowerowy z roku na rok wzmacnia swoją pozycję jednej z najlepszych tras rowerowych nie tylko w południowej Polsce.

TO, CO NAJLEPSZE NA SZLAKU

Najlepszym rowerowo odcinkiem pętli jest część popro-

wadzona śladem dawnej linii kolejowej pomiędzy Godowem a Zebrzydowicami (przez Jastrzębie-Zdrój). Można się tam naprawdę rozpędzić i mknąć po mineralno-żywiczej nawierzchni, mijając dawne stacje kolejowe. Są one opisane, dając całemu projektowi również walor edukacyjny.

WIĘCEJ NIŻ TRASA ROWEROWA

W wielu miejscach na Żelaznym Szlaku Rowerowym można zjechać z trasy, by zerknąć na co ciekawsze okoliczne atrakcje. W Jastrzębiu-Zdroju, które kiedyś było śląskim uzdrowiskiem, warto odpocząć w Parku Zdrojowym i zwiedzić Galerię Historii Miasta czy Carbonarium.

W Zebrzydowicach, nad urokliwym stawem Młyńszczok, na turystów czekają dawny zamek i ośrodek sportów wodnych. W Piotrowicach i Gołkowicach koniecznie trzeba obejrzeć drewniane kościołki.

Z kolei w Karwinie najlepiej odnajdą się rodziny z dziećmi. Znajduje się tam fantastyczny park im.

17 i 18 maja 2025 r. odbędzie się już trzecia edycja Festiwalu Żelaznego Szlaku Rowerowego. To prawdziwe polsko-czeskie święto rowerzystów. Będzie się działo!

Festiwal Żelaznego Szlaku Rowerowego / Iron Cycle Trail Festival

IRON CYCLING TRAIL

POLISH-CZECH RALLY ALONG THE RAILWAY ROUTE

The Iron Cycling Trail has been attracting cyclists to the Polish-Czech border region for several years. What makes the trail so unique? What can you see (and eat!) while following the trail of the former railway?

Although cyclists have been appearing on the route between Godów in Poland and Karviná in the Czech Republic for years, the entire Iron Cycling Trail was officially opened in September 2020. The over 50-kilometer route runs through five municipalities: Godów, Jastrzębie-Zdrój and Zebrzydowice in Poland, and Karviná and Piotrowice near Karviná in the Czech Republic. Crowds of tourists travel between them every weekend.

ONCE BY TRAIN, TODAY BY BIKE

The Iron Cycle Trail (Železná cyklotrasa) uses an old railway line dating back to the late 19th century. It used to be a window into the world for the inhabitants of Silesia. At the turn of the 20th and 21st centuries, as in many other cases, it was closed and left to rust.

What saved it from total degradation was the belief that a properly designed cycle trail could become not only a local gem, but also a tourist attraction. This is exactly what is happening, because the Iron Cycle Trail has been strengthening its position as one of the best cycle routes, not only in southern Poland, year by year.

THE BEST PART OF THE TRAIL

The best cycling section of the loop is the part that follows the former railway line between Godów and Zebrzydowice (via Jastrzębie-Zdrój).

third edition of the Iron Cycle Route Festival will take place on 17th and 18th May 2025. This is a true Polish-Czech celebration of cyclists. There will be a lot going on!

Łaznia Moszczenica – Carbonarium / Moszczenica Baths – Carbonarium

Niemcowej, a w nim drewniany plac zabaw, minizoo i mnóstwo miejsca do zabawy. A przy leżącym tuż obok rynku zamek i – co dla Polaków najważniejsze – knajpki, w których można zjeść smażony ser i wypić zimną Kofolę (lub czeskie piwo, najlepiej jednak bezalkoholowe).

Żelazny Szlak Rowerowy to nieco ponad 50 km jazdy, jednak spędzić na nim można cały dzień.

Stworzenie transgranicznego Żelaznego Szlaku Rowerowego pewnie nie byłoby możliwe bez wsparcia z funduszy unijnych. Jego utworzenie kosztowało 32,5 mln zł, a ponad połowa tej kwoty, bo nieco ponad 4 mln euro, pochodziła z Unii Europejskiej.

Zielony most w Jastrzębiu-Zdroju / Green bridge in Jastrzębie-Zdrój

Żelazny Szlak Rowerowy / Iron Cycle Trail

The creation of the cross-border Iron Cycling Trail would probably not have been possible without the support from EU funds. Its creation cost PLN 32.5 million, and more than half of this amount, just over EUR 4 million, came from the European Union.

You can really speed up there and get going along the mineral-resin surface, passing old railway stations. They are described, giving the whole project an educational value as well.

MORE THAN A BIKE ROUTE

In many places on the Iron Bike Trail you can deviate from the route to take a look at some of the more interesting local attractions. In Jastrzębie-Zdrój, which used to be a Silesian health resort, it is worth relaxing in the Spa Park and visiting the Gallery of the City History or the Carbonarium.

In Zebrzydowice, by the charming Młyńszczok pond, tourists can visit an old castle and a water sports centre. In Piotrowice and Gołkowice, the wooden churches are a must-see. In turn, Karviná is the best place for families with children. There is a fantastic park named after Nemcova, with a wooden playground, a mini zoo and plenty of space to play. And right next to the market square, there is a castle and – most importantly for Poles – pubs where you can eat fried cheese and drink cold Kofola (or Czech beer, but preferably non-alcoholic).

The Iron Cycling Trail is just over 50 km of riding, but you can spend the whole day on it.

Polski odcinek szlaku ma 32,5 km, czeski 21,5 km. Długość całkowita: 54 km
The Polish section of the trail is 32.5 km long, the Czech section 21.5 km long. Total length: 54 km.

Przebieg szlaku: / Route:

Godów – Łaziska (4 km) – Podbuzce (6 km) – Skrzyszów (8 km) – Godów (9,5 km)
– Jastrzębie-Zdrój (13 km) – Zebrzydowice (23 km) – Karwina (rynek: 38 km) – Piotrowice (centrum: 48 km)
– Skrbeńsko (49 km) – Gołkowice (51 km) – Godów

Międzynarodowe Targi Turystyki i czasu wolnego

21-23 **MARCA** 2025

WROCŁAW
TARCZYŃSKI ARENA

Zarezerwuj
swoje stoisko
już dziś!

biuro@mttwroclaw.pl
+48 534 800 180

www.mttwroclaw.pl

REZYDENCJE MAZOWSZA

OCALONA PRZESZŁOŚĆ

MAGDALENA WALUSIAK

RESIDENCES OF MAZOVIA. THE PAST SAVED

Pełniły różnorodne funkcje: reprezentacyjne, mieszkalne, obronne. Rozrzucone są po całym terenie województwa mazowieckiego. Łączy je to, że okres pierwszej świetności mają dawno za sobą, ale w ostatnich dziesięcioleciach otrzymały drugie życie i świetnie dają sobie radę w nowej rzeczywistości, pełniąc zazwyczaj kompletnie inne funkcje. Mazowieckie rezydencje – oto przeszłość ocalona, wchodząca przebojem w teraźniejszość.

PAŁAC MAŁA WIEŚ. CZTERY GWIAZDKI I CUDA NATURY

Niemal 250 lat historii Mazowsza Zachodniego zamknięte w pałacu leżącym na południe od Grójca – w samym sercu europejskiej stolicy sadownictwa.

Klasycystyczny pałac z zachowanymi do dziś unikalnymi polichromiami wybudował dla swojej rodziny doradca i przyjaciel ostatniego króla Polski – Bazyli Walicki. Od chwili powstania w 1786 roku posiadłość przez 159 lat znajdowała się w rękach jednej rodziny i nieustannie się rozwijała. Przetrwała II wojnę światową (gospodarze pod nosem stacjonujących tutaj okupantów ukrywali Żydów), w czasach PRL-u pełniła funkcję letniej rezydencji komunistycznych VIP-ów, a później była tu szkoła.

Przedwojenni właściciele odzyskali majątek w 2008 roku. Dziś Pałac Mała Wieś to kompleks wypoczynkowy z ekskluzywnym czterogwiazdkowym hotelem, restauracją Stara Wozownia, salą widowiskową, zapleczem odnowy biologicznej, ogrodami – francuskim i angielskim – oraz parkiem, który płynnie przechodzi w rezerwat przyrody Modrzewina. A od jesieni 2024 z własną winnicą!

PAŁAC OJRZANÓW. OAZA SPOKOJU POD WARSZAWĄ

Pół godziny jazdy na południowy zachód od Warszawy, między Mszczonowem a Tarczynem, powstał pod koniec XIX wieku zespół parkowo-pałacowy. Rezydencja w stylu klasycystycznym została wybudowana według projektu Władysława Marconiego.

II wojna światowa nie oszczędziła posiadłości, która później przechodziła z rąk do rąk i czekała na lepszy czas. Nadszedł on w 2009 roku, kiedy pałac z otaczającym go ogrodem przejął nowy właściciel. Odzyskiwanie dawnej świetności trwało przez 10 lat, m.in. odrestaurowany został piękny drewniany sufit w sali koncertowej oraz zabytkowy piec kaflowy.

They had various functions: representative, residential, defensive. They are scattered throughout the Masovian Voivodeship. What they have in common is that the period of their first splendour is long gone, but in recent decades they have been given a second life and are coping well with the new reality, usually fulfilling completely new functions. Mazovian residences: this is the past saved, entering the present with a bang.

MAŁA WIEŚ PALACE. FOUR STARS AND NATURAL WONDERS

Almost 250 years of history in Western Mazovia, south of Grójec – in the heart of Europe's orchard capital.

The classicist palace with its unique polychrome paintings, preserved to this day, was built for his family by an advisor and friend of the last king of Poland – Bazyli Walicki. From the moment it was built in 1786, the estate was in the hands of one family for 159 years and was constantly developing. It survived the Second World War (the hosts hid Jews under the noses of the occupying forces stationed here), during the communist era it served as a summer residence for communist VIPs, and later there was a school here.

The pre-war owners restored the estate in 2008. Today, Mała Wieś Palace is a holiday complex with an exclusive four-star hotel, the Stara Wozownia restaurant, an auditorium, wellness facilities, gardens – French and English – and a park that blends seamlessly into the Modrzewina Nature Reserve. And from autumn 2024, its own vineyard!

Pałac Ojrzanów / Ojrzanów Palace

Fot.: Dorota Olenińska

Fot.: Dorota Olenińska

W 2019 roku otwarto uroczyste odnowiony Pałac Oj-
żanów – hotel z restauracją korzystającą z własnego
warzywnika, otoczony parkiem ze starodrzewem. Sala
koncertowa i restauracyjna idealnie nadają się na kon-
ferencje, spotkania biznesowe i rodzinne uroczystości,
a w sezonie odbywają się tu koncerty muzyki poważnej
oraz spotkania literackie.

PAŁAC W OPINOGÓRZE. MUZEUM ROMANTYZMU

Na północnym Mazowszu, kilka kilometrów na północny
wschód od Ciechanowa, znajduje się miejscowość Opinogóra Górna, nazywana czasem stolicą polskiego romantyzmu. Właśnie tam znajduje się dawna rezydencja rodziny Krasieńskich. Tych Krasieńskich, rodziców Zygmunta, autora „Nie-Boskiej komedii”, który dorastał w pałacu z widokiem na „gotycki zamek (...), z wieżą ozdobioną rozetami i mauretańskimi kolumnami”.

W skład dawnej posiadłości Krasieńskich, a od 1961 roku Muzeum Romantyzmu, wchodzi park angielski o powierzchni 22 ha z kompleksem budynków. W neogotyckim pałacyku z połowy XIX wieku, dworze z początku XX wieku, oficynie dworskiej oraz powozowni mieszczą się muzealne ekspozycje. W oranżerii powstała sala konferencyjno-koncertowa i wystawa multimedialna, a odrestaurowany domek ogrodnika stał się Gościńcem Ogródnika, serwującym domowe obiady, szarlotkę i kawę.

Bezcennym skarbem pałacowego parku jest magiczna marmurowa ławeczka, która podobno przyciąga miłość do każdego, kto na niej usiadzie.

Pałac w Opinogórze / Palace in Opinogóra.

Fot.: Dorota Ołendzka

Fot.: Dorota Ołendzka

Dwór Mościbrody / Mościbrody Manor

OJŻANÓW PALACE. AN OASIS OF CALM NEAR WARSAW

Half an hour's drive south-west of Warsaw, between Mszczonów and Tarczyn, a park and palace complex was built at the end of the 19th century. The classicist-style residence was built to a design by Władysław Marconi.

The Second World War did not spare the estate, which changed hands after the war and waited for a better time, which came in 2009 when the palace with its surrounding garden gained a new owner. It took 10 years to regain its former glory, including the restoration of the beautiful wooden ceiling in the concert hall and the historic tiled stove.

In 2019, the renovated Ojżanów Palace was officially opened – a hotel with a restaurant using its own vegetable garden, surrounded by a park with old trees. The concert hall and restaurant are ideal for conferences, business meetings and family celebrations, and classical music concerts and literary meetings are held here in season.

PALACE IN OPINOGÓRA. MUSEUM OF ROMANTICISM

In northern Mazovia, a few kilometres north-east of Ciechanów, lies the village of Opinogóra Górna, sometimes called the capital of Polish Romanticism. It is there that the former residence of the Krasieński family is located. The Krasieński family, the parents of Zygmunt, the author of "Un-Divine Comedy", who grew up in a palace overlooking a "Gothic castle (...), with a tower decorated with rosettes and Moorish columns".

The former Krasieński estate, which has been the Museum of Romanticism since 1961, includes a 22-hectare English park with a complex of buildings. A neo-Gothic palace from the mid-19th century, a manor house from the early 20th century, a manor outbuilding and a coach house house museum exhi-

DWÓR MOŚCIBRODY. SZLACHECKI FOLWARK I PYSZNY KARP

Kilka kilometrów na południe od centrum Siedlec, między dwiema drogami krajowymi, a przecież nieco na uboczu, rozrasta się i rozwija Dwór Mościbrody.

Od połowy XIX wieku działał tu prężnie folwark, z burzliwym epizodem po powstaniu styczniowym. Od niepa-
miętnych czasów istnieją na tym terenie stawy rybne, którymi do połowy lat 90. XX wieku zarządzała Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna i Stawy. W 2002 roku gospodarstwo przejęli prywatni właściciele i od tej pory jest to rodzinna posiadłość składająca się z kilku budynków, ogrodu, łąk, stawów i biesiadnego podwórza.

Dwór, pobielony i pięknie wyremontowany, to przede wszystkim eleganckie pokoje gościnne. W oficynie mieści się m.in. Restauracja Dworska, w której koniecznie trzeba skosztować lokalnych wędlin i karpia z miejscowych stawów podawanego na wiele różnych sposobów. To idealne miejsce na wesele, szkolenia, konferencję lub warsztaty kulinarne.

PAŁAC I FOLWARK ŁOCHÓW. WYPOCZYNEK NAD LIWCEM

Pierwszym skarbem Łochowa, miasteczka nad Liwcem na wschodnim Mazowszu, jest jego położenie – na skrzyżowaniu dróg krajowych i obrzeżach Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, pół godziny jazdy od Warszawy, a jednocześnie z dala od terenów przemysłowych. Drugi skarb to dawna posiadłość Hornowskich i Zamojskich – neorenesansowy pałac z pierwszej połowy XIX wieku z budynkami gospodarskimi, parkiem i stawem oraz wybudowany na terenie majątku współczesny folwark.

Pałac powstał w 1830 roku na zamówienie hrabiego Józefa Hornowskiego. W 1842 roku odwiedził tu swoją rodzinę Cyprian Kamil Norwid. Posiadłość kilka razy zmieniła właścicieli, a po II wojnie światowej stała się wła-

Pałac Łochów / Łochów Palace

Fot.: Dorota Ołendzka

Fot.: Dorota Ołendzka

Opinogóra – Muzeum Romantyzmu
Opinogóra – Museum of Romanticism

bitions. The orangery has been converted into a conference and concert hall and multimedia exhibition, and the restored gardener's cottage has become the Gardener's Guest House, serving home-cooked dinners, apple pie and coffee.

A priceless treasure of the park is the magical marble bench, said to attract love to anyone who sits on it.

MOŚCIBRODY MANOR. A NOBLE MANOR AND DELICIOUS CARP

A few kilometres south of the centre of Siedlce, between two national roads and yet somewhat out of the way, Mościbrody Manor is growing and developing.

There was a thriving manor farm here from the mid-19th century, with a turbulent episode after the January Uprising. Since time immemorial there have been fish ponds in the area, which were managed by the Agricultural Production Cooperative and Ponds until the mid-1990s. In 2002 the farm was taken over by private owners and since then it has been a family estate consisting of several buildings, a garden, meadows, ponds and a convivial courtyard.

The manor house, whitewashed and beautifully renovated, is mainly elegant guest rooms. The outbuilding houses, among other things, the Manor House Restaurant, where local meats and carp from the local ponds served in a variety of ways are a must-try. It is an ideal venue for weddings, training courses, conferences or cookery workshops.

ŁOCHÓW PALACE AND FARM. RESTING ON THE LIWIEC RIVER

The first treasure of Łochów, a town on the Liwiec River in eastern Mazovia, is its location – at the crossroads of national roads and on the edge of the Nadbużański Landscape Park, half an hour's drive from Warsaw but far from industrial are-

snością państwa. W pałacu powstała poczta, a później mieszkania dla robotników rolnych. Budynek niszczał coraz bardziej, na początku XXI wieku był praktycznie ruiną. Wtedy posiadłość kupiła firma prywatna.

Dziś Pałac i Folwark w Łochowie to elegancki kompleks hotelowo-wypoczynkowy oraz centrum konferencyjne ze strefą wellness. W jednym z budynków znajduje się galeria sztuki, a w domkach rzemieślniczych folwarku organizowane są warsztaty rzemieślnicze.

ZAMEK W LIWIE. OSTATNIA TWIERDZA KSIĘSTWA MAZOWIECKIEGO

Właściwie trudno nazwać go rezydencją: od początku pełnił funkcje obronne. Był twierdzą niewielką, ale istotną – warownią graniczną Księstwa Mazowieckiego, u jego kresu – siedzibą księżnej Anny, ostatniej niezależnej władczyni Mazowsza, a po przejęciu księstwa przez Koronę – własnością królowej Bony.

Niewiele brakowało, by twierdza z początku XIV wieku zniknęła z powierzchni ziemi, ale podstęp polskiego archeologa Otto Warpechowskiego, który przekonał niemieckich okupantów w czasie II wojny światowej, że są to ruiny zamku krzyżackiego, ocalił resztki murów.

Do dziś z gotyckiego zamku zachowała się wieża bramna i fragmenty murów obronnych oraz piwnica, w której organizowane są lekcje muzealne i wystawy. W młodszych od pozostałości zamkowych dworze starościniejskim mieści się Muzeum-Zbrojownia z bogatymi zbiorami broni. Wiosną 2019 roku zakończyły się prace związane z rewitalizacją zamku oraz budową parku kulturowo-historycznego z drewnianym przygródkiem – próbą rekonstrukcji

Zamek w Liwie / Liw Castle

Zamek w Liwie / Liw Castle

as. The second treasure is the former estate of the Hornowski and Zamojski families – a neo-Renaissance palace from the first half of the 19th century with farm buildings, a park and a pond, as well as a contemporary farmstead built on the grounds of the estate.

The palace was built in 1830 on the orders of Count Józef Hornowski. In 1842, Cyprian Kamil Norwid came here to visit his family. The estate changed hands several times, and after the Second World War it became state property. The palace was used as a post office and later as housing for agricultural workers. The building was deteriorating more and more, and by the beginning of the 21st century it was practically a ruin. Then a private company bought the estate.

Today the palace and farm in Łochów is an elegant hotel and leisure complex, as well as a conference centre with a swimming pool. There is an art gallery in one of the buildings and craft workshops are organised in the manor's craft houses.

LIW CASTLE. THE LAST STRONGHOLD OF THE MASOVIAN PRINCIPALITY

In fact, it can hardly be called a residence: from the very beginning it had defensive functions. It was a small but important fortress, a border stronghold of the Mazovian Principality, at its end the seat of Duchess Anna, the last independent ruler of Mazovia, and after the Principality was taken over by the Crown – the property of Queen Bona.

The fortress from the beginning of the 14th century was about to disappear, but a trick by the Polish archaeologist Otto Warpechowski, who convinced the German occupiers during the Second World War that these were the ruins of a Teutonic castle, saved the remains of the walls.

All that remains of the Gothic castle today are the gate tower and fragments of the ramparts, as well as the cellar, where

Zamek w Ciechanowie / Ciechanow Castle

drewnianego pomostu na palach prowadzącego niegdyś do zamku.

ZAMEK KSIĄŻĄT MAZOWIECKICH W CIECHANOWIE. NIEZDOBYTA TWIERDZA

Na koniec najcięższy kaliber, czyli potężna gotycka twierdza wybudowana ponad sześć stuleci temu, za czasów księcia Siemowita III. Dopóki była obsadzana przez oddziały książęce, a później królewskie, była nie do zdobycia. Swoją konstrukcją przypominała twierdze bizantyjskie: wielki pusty dziedziniec otoczony murami i dwie potężne wieże od strony wjazdu. Nawet Krzyżacy nie byli w stanie sforsować murów, za którymi kryła się podczas napaści ludność cywilna z podzamcza i okolicznych wiosek.

Zniszczenia dokonane przez Szwedów w XVII wieku powiększyły się podczas rządów Prusaków na tych terenach. W latach 60. XX wieku pozostałości gotyckiego kolosa zostały zabezpieczone, a w 2005 roku rozpoczął się proces rewitalizacji. Przeprowadzono także badania archeologiczne, które przyniosły wiele odkryć i pozwoliły na napisanie historii zamku na nowo.

Obecnie znajduje się tu oddział Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie z dwiema wystawami stałymi: „Fakty i mity ciechanowskiego zamku” oraz „Księstwo Mazowieckie 1200–1526: intrzygi, trucizny i smok, czyli 300 lat niezależnego Mazowsza”.

museum classes and exhibitions are held. The mayor's manor house, which is younger than the castle remains, houses a museum armoury with an extensive collection of weapons. In spring 2019, work was completed on the revitalisation of the castle and the construction of a cultural-historical park with a wooden adventure – an attempt to reconstruct the wooden platform on stilts that once existed in front of the castle.

CASTLE OF THE MAZOVIAN DUKES IN CIECHANÓW. AN IMPREGNABLE FORTRESS

Finally, the heaviest calibre, the mighty Gothic fortress built more than six centuries ago, during the reign of Prince Siemowit III. As long as it was manned by princely and later royal troops, it was impregnable. Its design was reminiscent of Byzantine fortresses: a large empty courtyard surrounded by walls and two massive towers on the entrance side. Even the Teutonic Knights were unable to force their way through the walls, behind which the civilian population from the bailey and surrounding villages hid during the attack.

The destruction caused by the Swedes during the 17th century Deluge was compounded during the Prussian rule in the area. In the 1960s the remains of the Gothic colossus were secured, and in 2005 the restoration process began with an archaeological research that yielded many discoveries and allowed the history of the castle to be rewritten.

Today it houses a branch of the Museum of the Mazovian Nobility in Ciechanów with two permanent exhibitions: “Facts and Myths of Ciechanów Castle” and “The Duchy of Mazovia 1200-1526: Intrigues, Poisons and a Dragon, 300 Years of Independent Mazovia”.

Zamek w Ciechanowie / Ciechanow Castle

JASKINIA RAJ

– 60 lat na mapie turystycznej Polski

Fot.: Andrzej Boczarowski

Odkryta przez grupę nastoletnich geologów w 1964 roku, Jaskinia Raj od sześciu dekad zachwyca turystów swoim niezwykłym wnętrzem. To jedno z najpiękniejszych stanowisk krasowych w Polsce, gdzie okoliczności odnalezienia, bogata szata naciekowa i konsekwentna ochrona składają się na unikalną atrakcję turystyczną Gór Świętokrzyskich.

Jaskinia Raj – Sala Stalaktytowa / Paradise Cave – Stalactite Hall

DROGA OD ODKRYCIA DO TURYSTYCZNEJ PEREŁKI POLSKI

We wrześniu 1964 roku czterech uczniów krakowskiego Technikum Geologicznego – Bogusław Bałdun, Zbigniew Bochajewski, Włodzimierz Łucki i Wojciech Pucek – podczas praktyk w Górach Świętokrzyskich dokonało niezwykłego odkrycia. Ciekawość i młodzieńcza brawura zaprowadziły ich na zbocze wzgórza Malik, gdzie natrafili na szczelinę odstoniętą przez miejscowych kamieniarzy. Nie spodziewali się, że opuszczając Zbyszkę, najmniejszego z grupy, w ciemną otchłań, trafią nie do piekła, ale do jednego z najpiękniejszych miejsc podziemnych w Polsce – Jaskini Raj.

ZJAWISKOWE WNEȦTRZE „RAJU”

Jaskinia Raj, położona w Paśmie Bolechowskim, to fenomen geologiczny o bogactwie nacieków niespotykanym na terenie Polski. To właśnie różnorodność form krasowych przyciąga rocznie tysiące turystów z kraju i za-

granicy. Sala Stalaktytowa, Sala Kolumnowa czy słynna Harfa w Komorze Złomisk zachwycają swoim pięknem. Tak liczne stalaktyty (nawet do 200 na metr kwadratowy) są rzadkością na skalę europejską. Dzięki właściwemu oświetleniu i narracji przewodników turyści wkraczają w tajemniczy świat form nacieków skalnych, przypominających pagody, pola ryżowe czy koralowce. – *Największe wrażenie robią kolumny naciekowe i perły jaskiniowe, które mienia się w świetle latarki. To miejsce jest niczym podziemny świat baśni* – mówi Michał Poros, kierownik Centrum Geookukacji w Geopark Kielce.

OD ODKRYCIA DO ZABEZPIECZENIA

Droga do udostępnienia Jaskini Raj była pełna wyzwań. Pierwszy artykuł o jaskini ukazał się w 1965 roku, jednak z obawy przed dewastacją nie podano jej lokalizacji. Pomimo prób ukrycia wejścia, wieść rozeszła się po okolicy. W ciągu dziesięciu dni „dzicy turyści” wyrządzili znaczne szkody, odłamując stalaktyty i wynosząc je na powierzchnię. Dopiero instalacja stalowej kraty zabezpieczyła jaskinię przed dalszą dewastacją.

Naukowcy, tacy jak dr Ryszard Gradziński czy Tymoteusz Wróblewski, podjęli starania o objęcie Jaskini Raj ochroną prawną. W 1967 roku uznano ją za stanowisko archeologiczne, a w 1968 roku utworzono rezerwat przyrody „Jaskinia Raj”, obejmujący 7,76 ha wzgórza Malik.

THE RAJ CAVE

– 60 years on the tourist map of Poland

Discovered by a group of teenage geologists in 1964, Raj Cave has been delighting tourists with its extraordinary interior for six decades. It is one of the most beautiful karst sites in Poland, where the circumstances of its discovery, rich dripstones and consistent protection make up a unique tourist attraction of the Świętokrzyskie Mountains.

THE PATH FROM DISCOVERY TO A TOURIST GEM OF POLAND

In September 1964, four students of the Geological Technical School in Kraków – Bogusław Bałdun, Zbigniew Bochajewski, Włodzimierz Łucki and Wojciech Pucek – made an extraordinary discovery during their internship in the Świętokrzyskie Mountains. Curiosity and youthful recklessness led them to the slope of Malik Hill, where they came across a crack uncovered by local stonemasons. They did not expect that when they descended Zbyszek, the smallest of the group, into a dark abyss, they would end up not in hell, but in one of the most beautiful underground places in Poland – the Raj Cave (Eng: Paradise Cave).

Jaskinia Raj – Komora Złomisk / Paradise Cave – Złomisk Chamber (Eng: Crushed Boulders Chamber)

Fot.: Albin Marciniak – Adobe Stock

Fot.: Dorota Olenicka

Jaskinia Raj – Sala Stalaktytowa / Paradise Cave – Stalactite Hall

TURYSTYKA POD KONTROLĄ

Jaskinia Raj została udostępniona turystom w czerwcu 1972 roku. Od tego czasu odwiedziło ją ponad pięć milionów osób. Dzięki „kontrolowanemu udostępnianiu” udało się zachować jej unikalny mikroklimat. Stała temperatura 9°C i wilgotność na poziomie 95% pozwalają naciekom nadal „rosnąć”. Systematyczny monitoring warunków wewnętrznych oraz ograniczenie liczby zwiedzających gwarantują, że Jaskinia Raj pozostanie w nienaruszonym stanie dla przyszłych pokoleń.

Jaskinia Raj – misy naciekowe / Raj Cave – Rimstoneawns

Fot.: Albin Marcinjak – Adobe Stock

THE PHENOMENAL INTERIOR OF „PARADISE”

The Raj Cave, located in the Bolechowice Range, is a geological phenomenon with a wealth of dripstones unseen in Poland. It is the diversity of karst forms that attracts thousands of tourists from Poland and abroad every year. The Stalactite Hall, the Column Hall and the famous Harp in the Scrap Chamber delight with their beauty. Such numerous stalactites (up to 200 per square metre) are a rarity on a European scale. With the proper lighting and narration by the guides, tourists enter the mysterious world of rock dripstones resembling pagodas, rice fields or corals.

– *The most impressive are the dripstone columns and cave pearls that shimmer in the light of a flashlight. This place is like an underground fairy-tale world, says Michał Poros, head of the Geoeducation Centre at Geopark Kielce.*

FROM DISCOVERY TO PROTECTION

The road to opening up the Raj Cave was full of challenges. The first article about the cave was published in 1965, but its location was not disclosed for fear of devastation. Despite attempts to hide the entrance, the news spread throughout the area. Within ten days, “wild tourists” caused significant damage by breaking off sta-

Fot.: R. Gradziński

Pierwsze obserwacje naukowe (M. Boczarowa i W. Pucek)
First scientific observations (M. Boczarowa and W. Pucek)

lactites and bringing them to the surface. Only the installation of a steel grate protected the cave from further devastation.

Scientists such as Dr. Ryszard Gradziński and Tymoteusz Wróblewski made efforts to place the Raj Cave under legal protection. In 1967, it was recognized as an archaeological site, and in 1968, the “Raj Cave” nature reserve was established, covering 7.76 hectares of the Malik Hill.

TOURISM UNDER CONTROL

The Raj Cave was opened to tourists in June 1972. Since then, it has been visited by more than five million people. Thanks to the „controlled access”, its unique microclimate has been preserved. The constant temperature of 9°C and humidity level of 95% allow the dripstones to continue to „grow”. Systematic monitoring of internal conditions and a limited number of visitors guarantee that the Raj Cave will remain intact for future generations.

Fot.: Andrzej Boczarowski

RARYTAS GEOLOGICZNY I ARCHEOLOGICZNY

Jaskinia Raj to nie tylko spektakularne formy krasowe. Znajdź się 50 tysięcy lat czy szczątki mamuta i nosorożca włochatego, świadczą o jej bogatej historii. W muzeum przed wejściem do jaskini można zobaczyć zrekonstruowane obozowisko neandertalczyków oraz imponujące szczątki plejstoceńskich zwierząt.

W DUCHU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Dzięki nowoczesnym technologiom, takim jak skanowanie laserowe, planowana jest aktualizacja inwentaryzacji nacieków. Nowo powstała farma fotowoltaiczna zaspokaja potrzeby energetyczne obiektu, wpisując Jaskinię Raj w ideę zrównoważonego rozwoju.

EDUKACJA I KULTURA W SERCU GÓR ŚWIĘTOKRZYSKICH

W pobliżu Jaskini Raj organizowane są kameralne imprezy o charakterze edukacyjno-kulturalnym, które łączą tematykę geologiczną i archeologiczną. Wydarzenia, takie jak „Pod niebem pełnym gwiazd” czy „Noc Neandertalczyka”, cieszą się ogromnym zainteresowaniem miłośników historii Ziemi i człowieka. To okazja, by w magicznej scenarii Gór Świętokrzyskich zgłębiać tajemnice przeszłości.

KONFERENCJA Z UDZIAŁEM ODKRYWCÓW

W październiku w Kielcach miała miejsce wyjątkowa jubileuszowa konferencja popularnonaukowa, podczas której spotkali się odkrywcy Jaskini Raj, archeolodzy, geolodzy i eksperci turystyczni. Wydarzenie zorganizowane przez Fundację ŁYSOGÓRY było z jednej strony uczczeniem sześćdziesięcioletniej rocznicy odkrycia jaskini, z drugiej – okazją do podkreślenia jej znaczenia naukowego i turystycznego.

Jaskinia Raj jest częścią Geoparku Świętokrzyskiego wpisanego na listę UNESCO. To prestiżowe wyróżnienie podkreśla unikalność geologiczną tego regionu i jego wartość dla światowego dziedzictwa przyrodniczego. To prawdziwy skarb Gór Świętokrzyskich – miejsce, gdzie natura stworzyła podziemny raj, a człowiek nauczył się go chronić i podziwiać.

Tekst zredagowany na podstawie artykułu „Droga do Raju” autorstwa **Beaty Ryń**, współpracownicy Polskiego Radia Kielce.

GEOLOGICAL AND ARCHAEOLOGICAL RARITY

The Raj Cave is not only about spectacular karst formations. Archaeological findings, such as Neanderthal tools from 50,000 years ago or the remains of a mammoth and a woolly rhinoceros, testify to its rich history. In the museum in front of the cave entrance you can see a reconstructed Neanderthal camp and impressive remains of Pleistocene animals.

MODERNITY AND TRADITION OF PROTECTION

Thanks to modern technologies, such as laser scanning, an update of the inventory of dripstones is planned. The newly created photovoltaic farm meets the energy needs of the facility, inscribing the Raj Cave into the idea of sustainable development.

The Raj Cave is a true treasure of the Świętokrzyskie Mountains - a place where nature created an underground paradise, and man learned to protect and admire it.

EDUCATION AND CULTURE IN THE HEART OF THE ŚWIĘTOKRZYSKIE MOUNTAINS

Near the Raj Cave, small-scale educational and cultural events are organized, combining geological and archaeological themes. Events such as „Under a sky full of stars” or „Night of the Neanderthal” are of great interest to lovers of Earth and Human history. This is an opportunity to explore the secrets of the past in the magical scenery of the Świętokrzyskie Mountains.

CONFERENCE WITH THE PARTICIPATION OF EXPLORERS

In October, a unique popular science conference took place in Kielce, bringing together the explorers of the Raj Cave, archaeologists, geologists and tourism experts. The event organized by the ŁYSOGÓRY Foundation was a tribute to the sixty-year history of the cave's discovery and its scientific and tourist significance. Geological treasure of worldwide importance

The Raj Cave is part of the Świętokrzyskie Geopark, on the UNESCO World Heritage List. This prestigious distinction emphasizes the unique geological nature of this region and its value for the world's natural heritage.

Text based on the article “Droga do Raju” (Eng. The Road to Paradise) by **Beata Ryń**, an associate of Polish Radio Kielce

MIODOWA KLINIKA:

W poszukiwaniu harmonii i zdrowia

MIODOWA KLINIKA (ENG. HONEY CLINIC): IN SEARCH OF HARMONY AND HEALTH

Fot.: Konrad Rogoziński

Miodowa Klinika w Kamiannej / Honey Clinic

Ukryta wśród lasów Beskidu Niskiego i zabudowań dawnej łemkowskiej wsi Kamianna, Miodowa Klinika zachwyca otoczeniem, atmosferą spokoju i wszechobecnym brzęczeniem pszczoł. To nie tylko komfortowy hotel z wszelkimi udogodnieniami oraz idealne miejsce do wypoczynku i relaksu, to także wyjątkowy ośrodek leczenia produktami pszczelimi. A nie od dziś wiadomo, że tutejsze pszczoły wytwarzają najlepsze miody w Polsce!

PSZCZELARSKIE TRADYCJE KAMIANNEJ

Wszystko zaczęło się blisko 50 lat temu, kiedy w Kamiannej pojawił się ks. dr Henryk Ostach. Ten katolicki ksiądz od dziecka interesował się pszczelarstwem. Gdy zawiązał do zatopionej wśród gór i lasów Kamiannej, stał się mężem opatrnościowym jej mieszkańców i inicjatorem rozwoju pszczelarstwa. Z jego inicjatywy wybudowano drogę do Kamiannej i Dom Strażaka, był też pomysłodawcą Sądeckich Dni Pszczelarza i Domu Pszczelarza. Na potrzeby napływających do Kamiannej gości i turystów wybudował Dom św. Filipa i Dom bł. Honoraty. Przez trzy kadencje był prezesem Polskiego Związku Pszczelarskiego, dzięki czemu polskie pszczelarstwo wypłynęło

Basen z widokiem na góry / Basen z widokiem na góry

na arenę międzynarodową, a produkty z miodu uzyskały rangę preparatów leczniczych. W Kamiannej na dużą skalę rozpoczęto apiterapię prowadzoną przez naukowców i lekarzy medycyny różnych specjalności, m.in. prof. Artura Stojko.

MIODOWA KLINIKA – OWOC PASJI

Wraz z odejściem ks. Ostacha ideę utworzenia w Kamiannej Światowego Centrum Apiterapii odłożono do lamusa. Dopiero teraz nabrała ona ponownie kształtu, dzięki Renacie Stelmach, założycielce Miodowej Kliniki, a przy tym pasjonatce zdrowia i życia w zgodzie z naturą. Mimo wielu przeszkód udało jej się zrealizować swoje marzenie i przywrócić Kamiannej miano centrum apiterapii. Dzięki współpracy z lekarzami i specjalistami od holistycznego spojrzenia na zdrowie, obiekt oferuje dziś szereg zabiegów, które pomocne są w problemach z drogami oddechowymi, reumatyzmem lub układem krążenia. Pani Renata jest także inicjatorką powołania Miodnego Szlaku – marki lokalnej promującej regionalne dobra natury z rejonu Beskidu Niskiego. To najlepszy sposób, by zaprezentować bogactwo przyrody zapomnianych nieco okolic Kamiannej, zachowując jej naturalny urok i tradycje pszczelarskie.

JEDYNE TAKIE MIEJSCE

Sama Miodowa Klinika to malowniczo położony hotel i ośrodek terapeutyczny, który skupia się na przywracaniu równowagi dzięki leczniczym właściwościom produktów pszczelich. W komfortowych pokojach (jedno-, dwu- i trzypokojowych) nocleg znajdzie do 70 osób. Z większości pokoi – podobnie jak z tarasu przy obszernej restauracji hotelowej – rozciąga się przepiękny widok na łąkę, lasy i grzbiety Beskidu Sądeckiego. Jednak prawdziwym skarbem Miodowej Kliniki jest centrum apiterapii – z basenem i saunami: ziołową, suchą oraz

Pokój sypialni / Comfortable room

Hidden among the forests of the Low Beskids and the buildings of the former Lemko village of Kamianna, Miodowa Klinika delights with its surroundings, the atmosphere of peace and the ever-present buzzing of bees. It is not only a comfortable hotel with all the amenities and an ideal place for rest and relaxation, it is also a unique centre for treatment with bee products. And it is well known that the local bees produce the best honey in Poland!

BEEKEEPING TRADITIONS OF KAMIANNA

It all began almost 50 years ago, when Father Dr. Henryk Ostach appeared in Kamianna. This Catholic priest had been interested in beekeeping since he was a child. When he arrived in Kamianna, immersed in mountains and forests, he became the providential man of the inhabitants and the initiator of the beekeeping development. It was on his initiative that the road to Kamianna and the Firefighter's House were built, and he was also the originator of the Sądeckie Beekeeper's

Drewniany domek z miejscem na ognisko / Cottage and fire pit

Sauna to samo zdrowie / Sauna means health

parową. Tu także w pełni korzysta się z dobrodziejstw miodu: w ofercie jest masaże i peeling miodem, inhalacje w domku ulowym oraz dieta oparta w dużej mierze na produktach pszczelich. Można też zaopatrzyć się w kosmetyki z dodatkiem miodu, suplementy diety apiterapeutyki i wiele innych.

POBYT W STYLU SLOW LIFE

Miodowa Klinika powstała jako azyl dla tych, którzy ciężko pracując na co dzień, potrzebują odskoczni i wyciszenia. Trafiając tu, mogą zregenerować siły, zdrowie, ale też odnaleźć siebie. W obiekcie rządzi slow life – koniec więc ze stresem, zmęczeniem i myśleniem o pracy. Holistyczne podejście właścicielki i całego zespołu przekłada się na dbałość o ciało, ale i ducha. W ramach pobytu oferowane są dwie opcje: „Wstępna regeneracja” (pobyt

Kosmetyki z dodatkiem miodu oferowane w Miodowej Klinice
Cosmetics with honey offered at Miodowa Klinika

Relaksująca kąpiel Kleopatry / Cleopatra's Relaxing Bath

Days and the Beekeeper's House. He built St Philip's House and the House of Blessed Honorata to meet the needs of visitors and tourists arriving in Kamianna. For three terms, he was the president of the Polish Beekeeping Association, thanks to which Polish beekeeping emerged on the international stage, and honey products gained the status of medicinal supplements. Apitherapy was started on a large scale in Kamianna, conducted by scientists and medical doctors of various specialties, including Prof. Artur Stojko.

MIODOWA KLINIKA – THE FRUIT OF PASSION

With the passing of Father Ostach, the idea of creating a World Apitherapy Centre in Kamianna was put aside. It has only now taken shape again, thanks to Renata Stelmach, the founder of the Miodowa Klinika, and a passionate enthusiast of health and living in harmony with nature. Despite many obstacles, she managed to fulfil her dream and restore Kamianna as an apitherapy centre. Thanks to cooperation with doctors and specialists in the holistic approach to health, the facility now offers a range of treatments that help in problems with the respiratory tract, rheumatism or the circulatory system. Ms Renata is also the initiator of the Honey Trail establishment – a local brand promoting regional natural goods from the Low Beskids region. This is the best way to promote the richness of nature in the somewhat forgotten area of Kamianna, preserving its natural charm and beekeeping traditions.

THE ONLY PLACE OF ITS KIND

Miodowa Klinika itself is a picturesquely located hotel and therapeutic centre that focuses on restoring balance through the healing properties of bee products. Up to 70 people can find accommodation in comfortable rooms (single, double and triple). Most of them, like the terrace at the spacious hotel restaurant, offer a beautiful view of the

Grill z widokiem na góry / Barbecue with a view of the mountains

weekendowy) i „Kompleksowa odnowa”, czyli pobyt 11-dniowy w pakietach: standard, premium, VIP.

Można więc skorzystać z ćwiczeń na sali gimnastycznej czy na basenie, zajęć jogi (zwłaszcza o wschodzie słońca na pobliskiej łące), masaży, zabiegów, seansów saunowych. Ale też wyjść na zewnątrz i rozkoszować się naturą przy okazji wycieczek z kijkami, wyjazdów organizowanych do różnych miejsc leżących na Miodnym Szlaku lub zimą nartami w pobliskiej stacji narciarskiej. Jednak najlepszym sposobem na relaks w Miodowej Klinice jest sesja w domku ulowym. Wystarczy wyciągnąć się na ławie, zamknąć oczy i zanurzyć w dźwiękach lasu i pszczoł, wdychając zapachy docierające z pasieki. Do tego liczne wykłady, warsztaty, zajęcia z muzykoterapii czy aromaterapii. Po takiej dawce zdrowia nie sposób nie odzyskać równowagi i harmonii.

CO JESZCZE NA MIODNYM SZLAKU

A skoro już jesteśmy w Kamiennej, to na pewno warto zajrzeć do Pasieki Barć im. ks. dr. Henryka Ostacha. To nie tylko produkcja miodu i produktów pszczelich czy sklep. To także miejsce, w którym można poczuć wyjątkową bliskość z naturą oraz poznać tradycje pszczelarstwa. W tutejszym Muzeum Pszczelarstwa dowiemy się wielu ciekawostek na temat biologii pszczoł, można tu nawet wykonać własną świecę z pszczelej węzy woskowej czy spróbować lokalnych miodów. Czas zwiedzania to 30–60 minut.

Wyjątkowych doświadczeń dostarczy wizyta w Pasiece Dziarnina prowadzonej przez Małgorzatę i Dominika Gucwów. Skąd nazwa? Dziarnina to inaczej miód pszczeli skrzystalizowany, znany też jako krupiec. Właściciele od lat dbają o to, by dostarczane przez nich miody były najwyższej jakości. Ich pasieka prowadzona jest nie tylko z pasją i starannością, także w sposób ekologiczny. Swoim

Terapia lampą Bioptron / Therapy with the Bioptron Lamp

meadow, forests and ridges of the Sąddecki Beskids. However, the real treasure of Miodowa Klinika is the apitherapy centre - with a swimming pool and saunas: herbal, dry and steam. Here, you can also take full advantage of the benefits of honey: the offer includes honey massage and peeling, inhalations in a beehive house and a diet based largely on bee products. You can also stock up on honey-infused cosmetics, apitherapy dietary supplements and many more.

SLOW LIFESTYLE STAY

Miodowa Klinika was created as an asylum for those who, working hard every day, need a break and tranquillity to regenerate. By coming here, they can regenerate their strength and health, but also find themselves. The facility is ruled by “slow life” - so no more stress, fatigue or thinking about work. The holistic approach of the owner and the entire team translates into care for the body and soul of the guests. Two options are offered as part of the stay: “Initial regeneration” (weekend stay) and “Comprehensive renewal”, i.e. an 11-day stay in the following packages: standard, premium and VIP.

So you can enjoy exercises in the gym or in the pool, take yoga classes (especially at sunrise in the nearby meadow), have massages, treatments and sauna sessions. But you can also go outside and enjoy nature during hiking trips with poles, trips organized to various places on the Honey Trail or, in winter, skiing at the nearby ski resort. However, the best way to relax at the Honey Clinic is a session in the beehive house. Just stretch out on the bench, close your eyes and immerse yourself in the sounds of the forest and bees, inhaling the scents coming from the apiary. In addition, there are numerous lectures, workshops, music therapy and aromatherapy classes. After such a dose of health, it is impossible not to regain balance and harmony.

Krioterapia w kriosauunie / Krioterapia w Kriosauunie

doświadczeniem i wiedzą na temat apiterapii i pszczelarstwa chętnie dzielą się na jarmarkach, prelekcjach i oprowadzając po swojej pasiece.

Z kolei Farma Lama zaprasza do odwiedzenia minizoo, które prowadzone jest na terenie gospodarstwa agroturystycznego. Spotkać tam można kozy mleczne, konie użytkowe i rekreacyjne, owce, krowy, kaczki czy indyki. To także gospodarstwo agroturystyczne, a przy okazji świetne miejsce do zabawy dla dzieci.

Na koniec warto poprobać wyjątkowych – i oczywiście miodowych – potraw w muszyńskim Domu Miodu i Wina. Menu oparte jest na tradycyjnych recepturach dawnych mieszkańców okolic Muszyny. Znajdziemy tu więc np. gruszkę gotowaną w miodzie i winie z lodami z miodowym ciasteczkami, żeberka wieprzowe grillowane w miodzie z warzywami czy krem z warzyw serwowany z grzanką na zakwasie. Zakupić tu można także świetne nalewki i – jak sama nazwa wskazuje – wina.

Pracowite pszczoły w pasiece Dziarnina
Hardworking bees in the Dziarnina apiary

Miodowe Spa – recepcja / Welcome to the clinic

WHAT ELSE ON THE HONEY TRAIL

Since we are already in Kamianna, it is definitely worth visiting the Barć Apiary named after Father Dr. Henryk Ostach. It is not only a producer of honey and bee products and a shop. It is also a place where you can feel exceptional closeness to nature and learn about the traditions of beekeeping. In the local Beekeeping Museum you will learn many interesting facts about the biology of bees, you can even make your own candle from bee wax foundations or try local honey. The tour takes 30-60 minutes.

A visit to the Dziarnina Apiary run by Małgorzata and Dominik Gucwa will provide an exceptional experience. Where does the name come from? Dziarnina (Eng. Honey Granulation) is otherwise known as crystallized bee honey. For years, the owners have been taking care that the honey they deliver is of the highest quality. Their apiary is run not only with passion and care, but also in an ecological way. They willingly share their experience and knowledge of apitherapy and beekeeping at fairs, lectures and by giving tours around their apiary.

The Farma Lama, on the other hand, invites you to visit a mini zoo, which is run on the premises of an agritourism farm. There you can meet milk goats, utility and recreational horses, sheep, cows, ducks and turkeys. It is also an agritourism farm, and a great place for children to play.

Last but not least, it is worth trying the unique – and of course honey-based – dishes at the Muszyna House of Honey and Wine. The menu is based on traditional recipes of the ancient inhabitants of the Muszyna area. Here you will find, for example, pear cooked in honey and wine with ice cream with a honey biscuit, pork ribs grilled in honey with vegetables or vegetable cream soup served with a sourdough toast. You can also buy great liqueurs and – as the name suggests – wines here.

BOŻE NARODZENIE NA MAZOWSZU

JUSTYNA CIESZYŃSKA
Dział Upowszechniania i Promocji
Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu

CHRISTMAS IN MAZOVIA

Aura Świąt Bożego Narodzenia jest tak wyjątkowa, ponieważ towarzyszy jej sięgająca dwóch tysięcy lat tradycja. Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu od wielu lat przyczynia się do jej upowszechniania, między innymi poprzez organizację wystawy czasowej „Boże Narodzenie na Mazowszu”.

MAZOWIECKIE TRADYCJE ŚWIĄTECZNE

Ekspozycja umożliwia powrót do minionych lat, zwraca uwagę na najbardziej istotne aspekty, słowem – subtelnie wprowadza w świąteczną atmosferę. Choinki, snopy zbóż, ozdoby wykonane z opłatka, słomy i kolorowego papieru, stoły i ławy zastawione wigilijnymi potrawami czy odwiedzające domy barwne grupy kolędnicze tworzą scenę pełną symboli, nadziei i tajemnicy.

Wraz z upływem czasu tradycje i obyczaje towarzyszące Świętom Bożego Narodzenia uległy przeobrażeniom, a niektóre z nich – całkowitemu zatraceniu. Dawniej powszechne było przekonanie, że zabiegi i czynności dokonywane w tym czasie mają szczególną moc sprawczą. Wierzone, że zapewnią dobrobyt i urodzaj w gospodarstwie oraz zdrowie domowników. Przykładano wielką

What makes Christmas so special is the fact that it is accompanied by a two-thousand-year-old tradition. The Mazovian Village Museum has been contributing to its promotion for many years, among other things by organising the temporary exhibition „Christmas in Mazovia”.

MAZOVIAN CHRISTMAS TRADITIONS

The exhibition takes visitors back to the past, highlights the most important aspects and, in a word, subtly introduces the Christmas atmosphere. Christmas trees, sheaves of grain, decorations made of waffle, straw and coloured paper, tables and benches filled with Christmas Eve dishes, or colourful groups of carol singers visiting houses create a setting full of symbols, hope and mystery.

Over time, the traditions and customs associated with Christmas have changed, and some have been completely lost. In the past, it was widely believed that the rituals and actions performed at this time had special powers. It was believed that they would ensure prosperity and fertility in the household and the health of the residents. Great care was taken to ensure that none of the rituals were neglect-

MWM w Sierpcu – szopka Bożonarodzeniowa
MWM in Sierpc – Christmas nativity scene

wagę do tego, by żadnego z rytuałów nie zaniedbać. Starano się, by wygląd izby mieszkalnej jak najwierniej przypominał stajenkę, w której narodził się Jezus.

PRZY ŚWIĄTECZNYM STOLE

Wiele tradycji związanych było z przygotowywaniem potraw świątecznych. Zwyczaj nakazywał, by dania spożywane w Boże Narodzenie przyrządzone zostały z produktów pochodzących z pól, lasu, ogrodu i wody. Ich liczba musiała być nieparzysta, w przeciwieństwie do liczby osób zasiadających do wigilijnej wieczerzy. To gwarantowało, że w kolejnym roku wszyscy spotkają się ponownie i nikogo nie zabraknie. Na wigilijnym stole pod białym obrusem umieszczano siano, aby upamiętnić przyjście na świat Jezusa w stajence betlejemskiej.

ZAPOMNIANE TRADYCJE

Dość powszechnym zwyczajem było przygotowywanie powróseł ze słomy, które następnie zabierano na pasterkę, a po powrocie obwiązywano nimi drzewa, by obficie owocowały. To tylko niektóre z wielu zapomnianych już dziś tradycji bożonarodzeniowych. Takich magicznych zabiegów było niegdyś dużo więcej. Dziś możemy jedynie przeczytać o nich na kartach książek lub ujrzeć je w muzealnych wnętrzach, np. zwiedzając ekspozycję „Boże Narodzenie na Mazowszu”.

WYSTAWA

Wystawa w Muzeum Wsi Mazowieckiej to coś więcej niż ekspozycja – to zaproszenie do świata, gdzie Boże Narodzenie było sercem zimy. Można tu zobaczyć, jak dawniej dekorowano izby, poczuć zapach świerku i siana, podziwiać misternie wykonane „światy” z opłatka. To miejsce tętni opowieściami o wróżbach, kolędnicach, pierwszych choinkach i magii, która łączyła ludzi. Wizyta w sierpeckim muzeum to nie tylko podróż w przeszłość. To odkrywanie na nowo ducha Świąt – pełnych bliskości, tradycji i nadziei, które nie przemijają mimo upływu czasu.

ed. An effort was made to make the appearance of the living room resemble the stable in which Jesus was born as closely as possible.

AT THE CHRISTMAS TABLE

Many traditions were associated with the preparation of Christmas dishes. Custom required that the food eaten on Christmas Day should be prepared using produce from the fields, forest, garden and water. Their number of dishes had to be odd, in contrast to the number of people who sat down to eat on Christmas Eve. This guaranteed that everyone would meet again the following year and no one would be missing. Hay was placed on the Christmas Eve table under a white tablecloth to commemorate the birth of Jesus in the stable in Bethlehem.

FORGOTTEN TRADITIONS

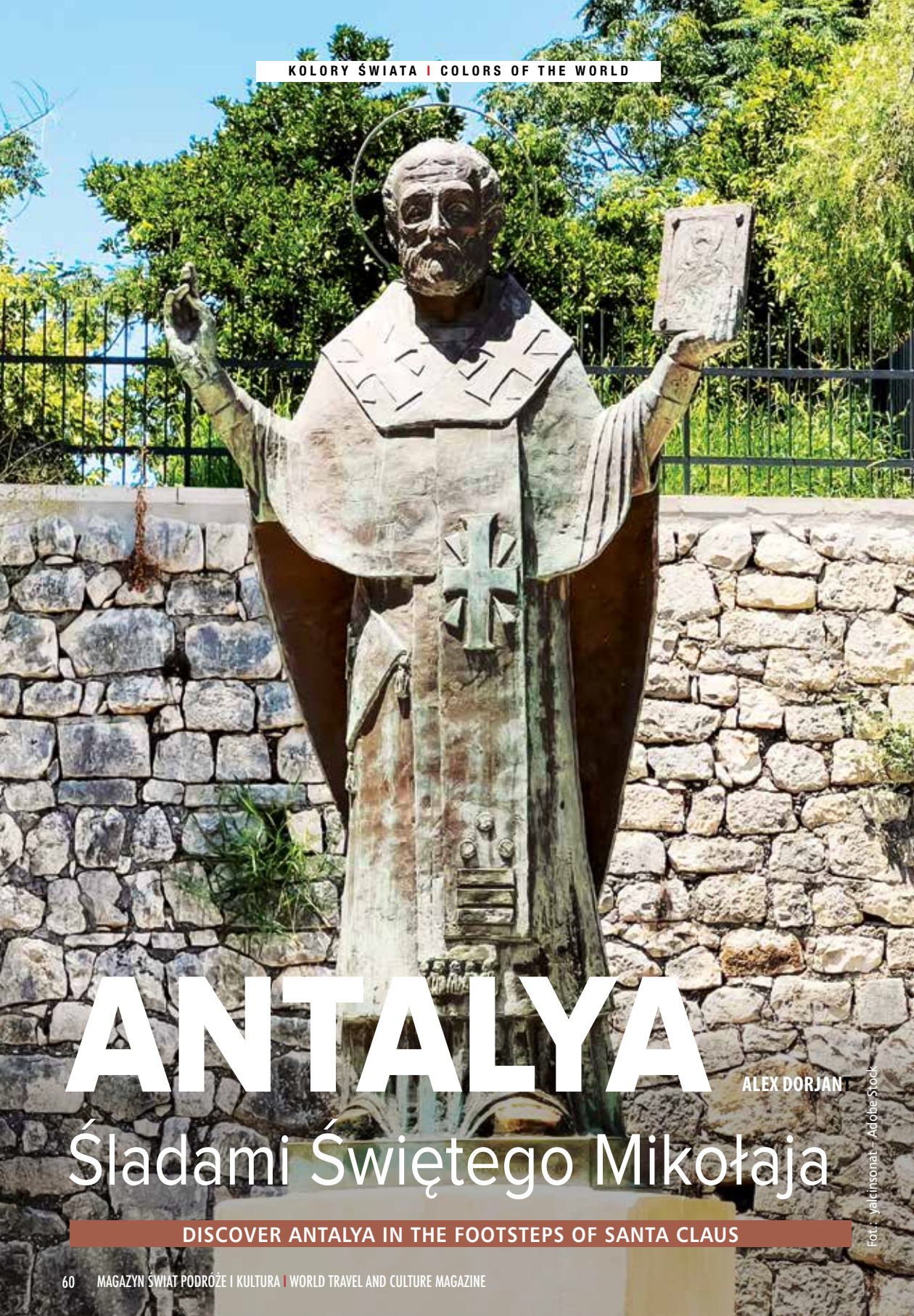
A fairly common custom was to prepare straw ropes, which were then taken to the midnight mass, and upon return, they were tied around trees so that they would bear abundant fruit. These are just some of the many Christmas traditions that are now forgotten. There used to be many such magical practices. Nowadays, we can only read about them on the pages of books or see them in museum interiors when visiting the exhibition „Christmas in Mazovia”.

EXHIBITION

The exhibition at the Museum of the Mazovian Village is more than just an exhibition - it is an invitation to a world where Christmas was the heart of winter. You can see how rooms were decorated in the past, smell the scent of spruce and hay, admire the intricate wafer 'worlds'. This place is full of stories about fortune-telling, carol singers, the first Christmas trees and the magic that brought people together. A visit to the Sierpc museum is not only a journey into the past. It is about rediscovery of the spirit of Christmas – full of closeness, tradition and hope that does not fade despite the passage of time.

MWM w Sierpcu – choinkowe ozdoby
MWM in Sierpc – Christmas tree decorations

ANTALYA

Śladami Świętego Mikołaja

ALEX DORJAN

Fot.: iStockphoto - Adobe Stock

DISCOVER ANTALYA IN THE FOOTSTEPS OF SANTA CLAUS

Fot.: TGA

Myra – ruiny amfiteatru / Myra – ruins of the amphitheater

Antalya to nie tylko letni raj dla turystów, ale także magiczne miejsce, które zimą odkrywa przed podróżnikami swoje historyczne oblicze. To właśnie tutaj, na malowniczych ziemiach starożytnej Licii, urodził się i działał człowiek, który stał się ikoną dobroci – Święty Mikołaj. Odkryjmy region Demre, pełen legend, zabytków i śródziemnomorskiego ciepła, które otula nas nawet w chłodniejszych miesiącach.

ŚWIĘTY OD CUDÓW

W IV wieku, w miejscowości Patara, przyszedł na świat Nikolaos – syn bogatego kupca, który zamiast handlowych szlaków wybrał ścieżkę pełną miłosierdzia. Jako biskup Myry, dzisiejszego Demre, poświęcił życie pomaganiu potrzebującym, obdarowując ich anonimowo prezentami, które podrzucał przez okna czy kominy. Ten gest sprawił, że stał się patronem dzieci, kupców i żeglarzy, a jego legenda przetrwała wieki.

SKARBY MYRY

Myra, dawna stolica Licii, dziś ukryta w sercu Demre, była świadkiem niezwykłych wydarzeń. To właśnie tutaj Nikolaos pełnił swoją posługę jako biskup,

Antalya is not only a summer paradise for tourists, but also a magical place that reveals its historical face to travellers in winter. It was here, in the picturesque lands of ancient Lycia, that the man who became an icon of kindness – Santa Claus – was born and worked. Lets discover the Demre region, full of legends, monuments and Mediterranean warmth that embraces us even in the colder months.

THE SAINT OF MIRACLES

In the 4th century, in the town of Patara, Nikolaos was born – the son of a wealthy merchant who chose a path of charity instead of trade routes. As bishop of Myra, today's Demre, he devoted his life to helping those in need, anonymously giving them gifts that he would drop off through windows or chimneys. This gesture made him the patron saint of children, merchants and sailors, and his legend has endured over the centuries.

TREASURES OF MYRA

Myra, the former capital of Lycia, today hidden in the heart of Demre, witnessed extraordinary events. It was here that Nikolaos served as bishop, winning

Fot.: TGA

Kościół św. Mikołaja w Demre / Church of St. Nicholas in Demre

zdobywając serca mieszkańców dobrymi uczynkami. Po jego śmierci, 6 grudnia 365 roku, wzniesiono tu bazylikę, która stała się miejscem kultu dla wiernych z całego świata. Mimo zniszczeń bazylika została odbudowana i do dziś zachwyca bizantyjską architekturą, odrestaurowaną z dbałością o detale.

KOŚCIÓŁ ŚWIĘTEGO MIKOŁAJA – DUCHOWE DZIEDZICTWO

Po latach renowacji kościół Świętego Mikołaja w Demre odzyskał dawny blask. Świątynia, wpisana na listę informacyjną światowego dziedzictwa UNESCO (czeka na rozpatrzenie przez Komitet i wpisanie na listę), przyciąga pielgrzymów oraz miłośników historii. Znajduje się tu rzymski sarkofag, który według tradycji skrywa szczątki świętego. Część relikwii można również podziwiać w Muzeum Archeologicznym w Antalyi.

STAROŻYTNE CUDĄ WOKÓŁ DEMRE

Podążając szlakiem Świętego Mikołaja, nie sposób ominąć starożytnych atrakcji, które otaczają Demre.

the hearts of the inhabitants with his good deeds. After his death, on 6 th December 365, a basilica was built here, which became a place of worship for believers from all over the world. Despite the destruction, the basilica was rebuilt and to this day it delights with its Byzantine architecture, restored with attention to detail.

SAINT NICHOLAS CHURCH – A SPIRITUAL HERITAGE

After years of renovation, the Church of Saint Nicholas in Demre has regained its former splendour. The temple, listed on the UNESCO World Heritage List, attracts pilgrims and history lovers. It houses a Roman sarcophagus, which, according to tradition, hides the saints remains. Some of the relics can also be admired in the Archaeological Museum in Antalya.

ANCIENT WONDERS AROUND DEMRE

When following the path of Saint Nicholas, it is impossible to miss the ancient attractions that surround

Skalne grobowce w Myrze i imponujący rzymski teatr przypominają o potęgze starożytnej Licii. Niedaleko znajduje się również port Andriake – niegdyś tętniący życiem punkt handlowy, dziś skarbnica zabytków i artefaktów, które można podziwiać w Muzeum Cywilizacji Licyjskich.

ŚRÓDZIEMNOMORSKA ZIMA PEŁNA SŁOŃCA

Zima w Antalyi to łagodne słońce, błękitne niebo i aromat pomarańczy dojrzewających na drzewach. Wyprawa do Demre pozwala poczuć świąteczny klimat, odkryć fascynującą historię i podążać śladami człowieka, który nauczył świat, że dzielenie się dobrotą to najpiękniejszy prezent.

Odkryj Antalyę zimą i pozwól sobie na wyjątkową podróż, w której historia przeplata się z legendą, a serce wypełnia ciepło – dokładnie takie, jakie pozostawił po sobie Święty Mikołaj.

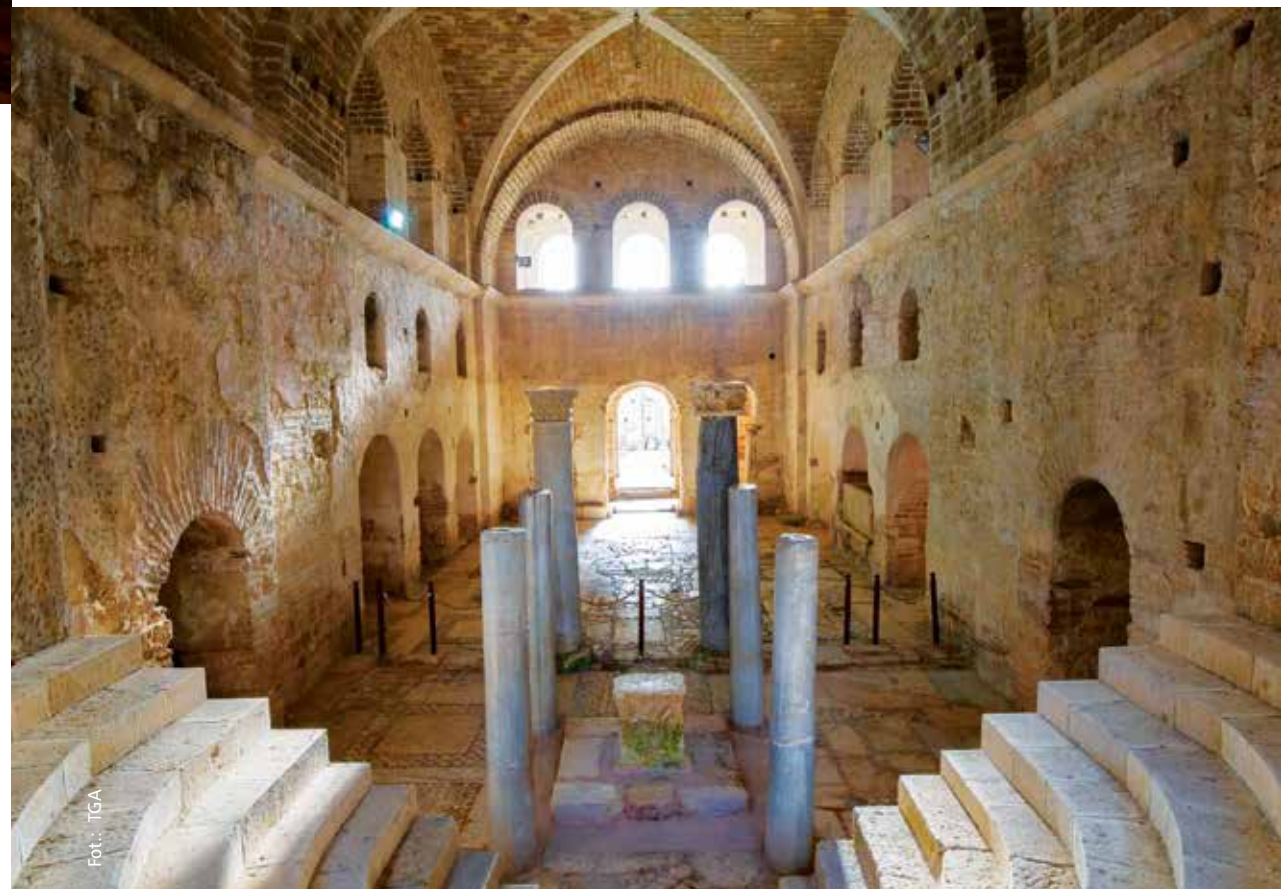
Demre. The rock tombs of Myra and the impressive Roman theatre are reminders of the power of ancient Lycia. Also nearby is the port of Andriake – once a bustling trading post, today a treasure trove of antiquities and artefacts, which can be admired at the Museum of Lycian Civilisations.

MEDITERRANEAN WINTER FULL OF SUNSHINE

Winter in Antalya means gentle sunshine, blue skies and the aroma of oranges ripening on the trees. A trip to Demre allows you to feel the festive atmosphere, discover a fascinating history and follow in the footsteps of a man who taught the world that sharing kindness is the most beautiful gift.

Discover Antalya in winter and indulge in a unique journey where history intertwines with legend, and your heart is filled with warmth – exactly the kind of warmth that Santa Claus left behind.

Demre – sarkofag św. Mikołaja / Demre – Sarcophagus of Saint Nicholas

Fot.: TGA

ANNA MOŁĘDA-KOMPOLT

Polka w Maroku

A POLISH WOMAN IN MOROCCO

Od kilku lat przymierzałam się do samotnej podróży do Maroka, ale wielu znajomych mi to odradzało – że to zbyt odważna decyzja i nie powinnam wyjeżdżać tam sama. I choć uwielbiam samotne wyjazdy, to tym razem usłuchałam. Pewnego dnia zupełnie przypadkowo znalazłam się na lotnisku w Marrakeszu i to był moment zachwytu. Zdecydowałam, że muszę tu wrócić i poznać bliżej ten urokliwy kraj. Tak zaczęła się moja przygoda z Marokiem.

I had been trying to travel to Morocco alone for a few years, but many friends had advised me against it – that it was too brave a decision and I shouldn't go there alone.

And although I love solo trips, this time I listened. One day I found myself at Marrakech airport completely by chance and it was a moment of delight. I decided that I had to come back here and discover this charming country better. So began my adventure with Morocco.

Marrakesz – bazar Dżami al-Fana w Marrakeszu, afrykański targ różnorodności
The market for African varieties at the Jami al-Fana bazaar in Marrakech

Maroko to kraj o niezwykle bogactwie kulturowym i historycznym, który z roku na rok przyciąga coraz więcej polskich turystów. Marrakesz, Rabat, Fez, Chefchaouen i Tetuan to tylko niektóre z fascynujących miejsc, które polecam odwiedzić. Każde z tych miast oferuje unikalne doświadczenia i wspomnienia, które pozostają w pamięci na długo. Kraj ten słynie także z niezwykle gościnności i uprzejmości mieszkańców. Te cechy kulturowe są głęboko zakorzenione w marokańskiej tradycji i religii. To dlatego poczułam się tam od razu mile widziana. Samotne podróżowanie po tym kraju jest niezapomnianą przygodą, pełną wspaniałych doświadczeń i nowych znajomości. Warto jednak pamiętać, że kluczem do bezpiecznego i przyjemnego pobytu jest zdrowy rozsądek, przygotowanie i świadomość otoczenia.

TRADYCJA GOŚCINNOŚCI

Gościnność w Maroku jest głęboko zakorzeniona w kulturze tego kraju i odgrywa kluczową rolę w życiu codziennym jego mieszkańców. Tradycja ta opiera się na kilku fundamentalnych zasadach, które odzwierciedlają wartości społeczności marokańskiej – szacunek, życzliwość i otwartość na innych. W islamie, który jest tutaj dominującą religią, serdeczność wobec gości jest jednym z najważniejszych obowiązków. W Koranie znaleźć można liczne odniesienia do znaczenia przyjmowania gości i okazywania im szacunku. Przyjęcie ich często rozpoczyna się od serwowania aromatycznej miętowej herbaty, która jest symbolem przyjaźni i gościnności. Jej parzenie

Morocco is a country of extraordinary cultural and historical richness, which attracts more and more Polish tourists every year. Marrakech, Rabat, Fez, Chefchaouen and Tetuan are just a few of the fascinating places I recommend visiting. Each of these cities offers unique experiences and memories that will stay with you for a long time. The country is also renowned for the extraordinary hospitality and kindness of its people. These cultural traits are deeply rooted in Moroccan tradition and religion. This is why I felt immediately welcome there. Travelling alone in this country is an unforgettable adventure, full of wonderful experiences and new friendships. However, it is worth remembering that the key to a safe and enjoyable stay is common sense, preparation and awareness of your surroundings.

A TRADITION OF HOSPITALITY

Hospitality in Morocco is deeply rooted in the country's culture and plays a key role in the daily lives of its people. This tradition is based on several fundamental principles that reflect the values of the Moroccan community – respect, kindness and openness to others. In Islam, which is the dominant religion here, being hospitable to visitors is one of the most important duties. The Koran contains numerous references to the importance of welcoming guests and showing them respect. Their reception often begins with the serving of aromatic mint tea, a symbol of friendship and hospitality. Its preparation is a true ritual. The hosts also usually prepare a special meal consisting of traditional Moroccan dishes such as tagine, couscous, harira (soup) or various snacks.

to prawdziwy rytuał. Gospodarze zazwyczaj przygotowują również specjalny posiłek, na który składają się tradycyjne marokańskie potrawy, takie jak tagine, kuskus, harira (zupa) czy różnego rodzaju przekąski.

W Maroku wspólne spożywanie posiłków jest bardzo ważne. Goście są zapraszani do stołu, gdzie wspólnie z rodziną gospodarzy celebrują je w przyjemnej i miłej atmosferze. Często korzysta się z dużych wspólnych talerzy, z których wszyscy jedzą, co symbolizuje jedność i solidarność. Istnieje przekonanie, że „gość to dar od Boga” (w języku arabskim: „dheef Allah”). Dlatego jest on traktowany z najwyższym szacunkiem i starannością, a gospodarze robią wszystko, aby czuć się komfortowo i mile widziany. I tak właśnie czułam się, będąc zapraszana do kilku domów czy zamieszkując w typowym lokum Marokańczyków zwanym riad.

W niektórych miejscach spotkałam się również z zaproszeniem na wieczorne kolacje z marokańską muzyką i tańcami, co było dla mnie niezwykle przeżyciem i zeknięciem z prawdziwą kulturą tego kraju. Do tej pory utrzymuję kontakt z kilkoma osobami, które w ten sposób poznałam. Przy kolejnym wyjeździe, który planuję już niebawem, na pewno ich odwiedzę i razem spędzimy jak zwykle przemiły czas, opowiadając o naszych odmiennych kulturach, tradycjach i podróżach.

WSKAZÓWKI DLA PODRÓŻUJĄCYCH

Warto pamiętać, że jeśli jesteśmy zapraszani do czyjegoś domu na herbatę czy posiłek, należy gospodarzom okazać wdzięczność i szacunek. Proste gesty, takie jak komplementowanie jedzenia czy wyrażanie uznania, są zawsze mile widziane. Choć gościnność w Maroku jest powszechna, nie należy czuć się zobowiązanym do przyjęcia każdego zaproszenia. Uprzejma odmowa – jeśli czujemy się niekomfortowo lub nie mamy czasu – jest zwyczajnie akceptowana. Mimo że większość Marokańczyków to autentycznie gościnni i przyjaźni ludzie, trzeba mieć świadomość, że możemy także natknąć się na naciągaczy, szczególnie w popularnych miejscówkach turystycznych. Warto zachować ostrożność, gdy ktoś oferuje zbyt wiele lub próbuje namówić na zakupy w podejrzanych miejscach. Osobiście nie miałam takich doświadczeń, ale warto w każdej podróży, zwłaszcza gdy kobieta podróżuje solo, mieć oczy szeroko otwarte.

Przed podróżą polecam zapoznać się z podstawowymi zasadami etykiety w Maroku. Na przykład podawanie i odbieranie rzeczy prawą ręką jest uważane za grzecz-

Tajine – arabska potrawa w kuchni Maghrebu
Tajine – an Arabic dish in Maghreb cuisine

In Morocco, eating together is very important. Guests are invited to the table to share the meal with the host family in a pleasant and convivial atmosphere. Large communal plates are often used from which everyone eats, symbolising unity and solidarity. There is a belief that ‘a guest is a gift from God’ (Arabic: ‘dheef Allah’). Therefore, they are treated with the utmost respect and care, and the hosts go out of their way to make them feel comfortable and welcome. And that is exactly how I felt when I was invited into several homes or stayed in a typical Moroccan dwelling called a riad. In some places, I was also invited to dinner with Moroccan music and dance, which was an extraordinary experience for me and an encounter with the real culture of the country. I am still in touch with some of the people I met. On my next trip, which I am planning soon, I will certainly visit them and we will have a lovely time together as usual, talking about our different cultures, traditions and travels.

TIPS FOR TRAVELLERS

It is worth remembering that if you are invited to someone’s home for tea or a meal, it is important to show gratitude and respect to your hosts. Simple gestures such as complimenting the food or expressing appreciation are always welcome. Although hospitality is common in Morocco, one should not feel obliged to accept every invitation. A polite refusal – if you feel uncomfortable or don’t have the time – is simply accepted. Although most Moroccans are genuinely hospitable and friendly people, you should be aware that you may also come across swindlers, especially in popular tourist spots. It is worth being cautious if someone offers too much or tries to persuade you to buy in suspicious places. Personally, I have not had any such experiences, but it is worth keeping your eyes open on any trip, especially if you are travelling solo.

ne, a zdjęcie butów przed wejściem do czyjegoś domu jest zwyczajem obowiązującym w wielu rodzinach. Gospodarz zawsze wskaże miejsce, gdzie goście powinni zasiąść. Najlepsze, często najwygodniejsze i najbardziej honorowe, jest przeznaczone właśnie dla gościa. Znajomość i przestrzeganie zasad etykiety pozwala nie tylko na głębsze zrozumienie marokańskiej kultury, ale również na nawiązanie trwałych i serdecznych relacji z mieszkańcami tego fascynującego kraju. Zachowując szacunek dla lokalnych tradycji i zdrowy rozsądek, można doświadczyć autentycznej marokańskiej gościnności, która z pewnością wzbogaci podróżnicze doświadczenia.

MOJA MIŁOŚĆ DO MAROKA

Maroko, ze swoimi malowniczymi krajobrazami, bogatą historią i ciepłą gościnnością mieszkańców, stało się dla mnie miejscem wyjątkowym, do którego wracam z ogromnym entuzjazmem. Miasta Maroka, takie jak Marrakesz, Fez czy Chefchaouen, mają w sobie coś magicznego. Przechadzanie się wąskimi uliczkami medyny, odkrywanie ukrytych zaułków i podziwianie kolorowych bazarów to doświadczenia, które na zawsze pozostaną w mojej pamięci. Podobnie jak atmosfera panująca na placu Dżamaa al-Fina w Marrakeszu, tętniącym życiem, muzyką i zapachami przypraw. Tradycyjne rzemiosło,

Before travelling, I recommend familiarising yourself with the basic rules of etiquette in Morocco. For example, giving and receiving things with the right hand is considered polite, and removing shoes before entering someone’s home is customary in many families. The host will always indicate where guests should sit. The best seat, often the most comfortable and honoured, is the one reserved for the guest. Knowing and respecting the rules of etiquette not only allows you to gain a deeper understanding of Moroccan culture, but also to establish lasting and warm relationships with the people of this fascinating country. By respecting local traditions and using common sense, you can experience authentic Moroccan hospitality that is sure to enrich your travel experience.

MY LOVE FOR MOROCCO

Morocco, with its picturesque landscapes, rich history and the warm hospitality of its people, has become a special place for me, to which I return with great enthusiasm. Morocco’s cities, such as Marrakech, Fez and Chefchaouen, have a magical quality. Strolling through the narrow streets of the medina, exploring the hidden alleys and admiring the colourful bazaars are experiences that will always remain in my memory.

As will the atmosphere in Marrakech’s Jamaa al-Fina Square, bustling with life, music and the smell of spices. Traditional

Meczet przy bramie Bab Guissa w Fezie / The mosque at the Bab Guissa gate in Fez

sztuka, muzyka i tańce to elementy, które tworzą niepowtarzalny klimat tego kraju. Wyprawy na pustynię, noclegi w tradycyjnych namiotach Berberów i podziwianie wschodu słońca nad wydrami to dla mnie wyjątkowe chwile w Maroku. Polecam również wędrówki w zapierające dech w piersiach Góry Atlas czy udział w lokalnych festiwalach i świętach – tam zawsze doświadczysz prawdziwej marokańskiej gościnności i poczujesz częścią tamtejszej społeczności.

To, co najbardziej mnie przyciąga do Maroka, to ludzie. Marokańczycy są niezwykle serdeczni, otwarci i gościnni. Każde spotkanie z nimi to okazja do nawiązania nowych znajomości, wymiany doświadczeń i zdobycia wiedzy o ich kulturze i stylu życia. Powrót do Maroka to jak powrót do bliskiego przyjaciela. To miejsce, które zawsze wita mnie z otwartymi ramionami i oferuje nowe, niezwykle doświadczenia. Maroko stało się moim drugim domem, gdzie odnajduję spokój, radość i inspirację. Nie mogę się doczekać, aby ponownie tam wrócić i zanurzyć się w magii tego kolorowego kraju. Bez wątpienia Maroko skradło moje serce.

handicrafts, art, music and dance are all elements that create a unique atmosphere in this country. Expeditions into the desert, staying overnight in traditional Berber tents and admiring the sunrise over the dunes are some of my favourite moments in Morocco. I also recommend hiking in the breathtaking Atlas Mountains or taking part in local festivals and celebrations – where you will always experience true Moroccan hospitality and feel part of the local community.

What attracts me most about Morocco are the people. Moroccans are extremely welcoming, open and hospitable. Every encounter with them is an opportunity to make new friends, share experiences and learn more about their culture and way of life. Coming back to Morocco is like returning to a close friend. It is a place that always welcomes me with open arms and offers me new and unusual experiences.

Morocco has become my second home, where I find peace, joy and inspiration. I can't wait to return and immerse myself in the magic of this colourful country. Without a doubt, Morocco has stolen my heart.

Krzemień pasiasty w podróży, sandomierski kamień optymizmu

Kurator: Katarzyna Batko / Partner wydarzenia: Muzeum Polskiej Wódki / Bransoletka: Andrzej Wilk / Zdjęcie: Patrycja Tataja

Exhibition curator: Katarzyna Batko / Event partner: Polish Vodka Museum / Bracelet: Andrzej Wilk / Photo: Patrycja Tataja

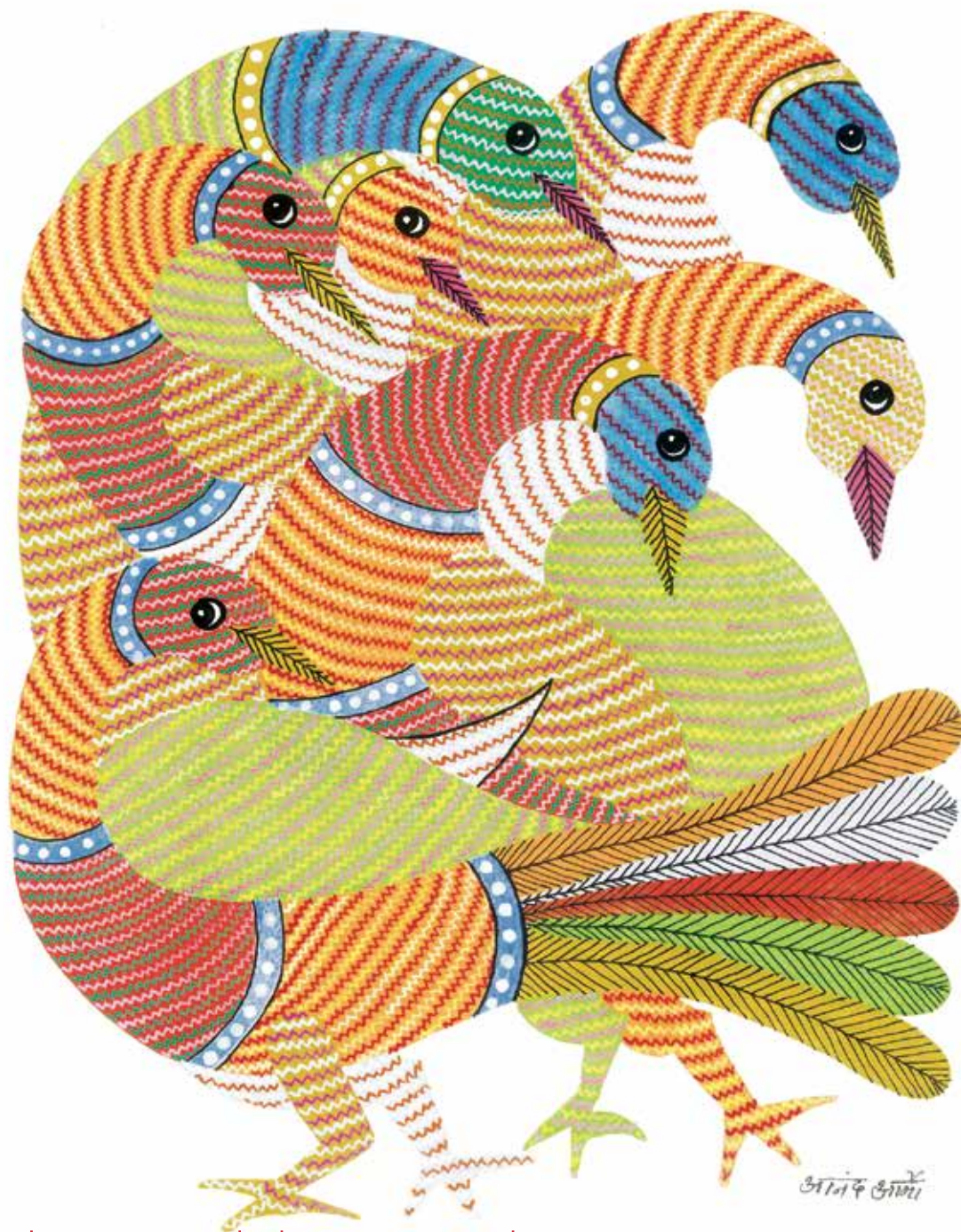
Striped flint on the road, Sandomierz Stone of Optimism

Sandomierz od lat zachwyca świat biżuterią z krzemieniem pasiastym, nazywanym „kamieniem optymizmu”. W 1972 roku Cezary Łutowicz stworzył pierwszy pierścień z tym unikatowym minerałem, przywracając miastu dawną tradycję złotniczą. Dziś jego dzieła noszą celebryci, tacy jak Victoria Beckham czy Robbie Williams. Krzemień pasiasty inspirował artystów dzięki niepowtarzalnemu rysunkowi i głębi. Wystawa biżuterii prezentująca ich prace, zainaugurowana w 2022 roku w Bratysławie, zakończyła się w 2024 w Tesla Center Warsaw Ząbki, podkreślając artystyczne i ekologiczne walory krzemienia. Sandomierskie rzemiosło łączy naturę i sztukę, promując polski design na arenie międzynarodowej.

Kurator wystawy Katarzyna Batko.

Sandomierz has been delighting the world for years with jewellery featuring striped flint, known as the 'stone of optimism'. In 1972, Cezary Łutowicz created the first ring with this unique mineral, restoring the city's old goldsmithing tradition. His works are worn by celebrities such as Victoria Beckham and Robbie Williams. Striped flint inspires artists with its unique pattern and depth of optimism. The flint jewellery exhibition, inaugurated in 2022 in Bratislava, ended in 2024 at the Tesla Center Warsaw Ząbki, highlighting the artistic and ecological qualities of the design. Sandomierz craftsmanship combines nature and art, promoting Polish design in an international context.

Exhibition Curator Katarzyna Batko.

Niezwykłe spotkanie z artystami z plemienia Gond

ANNA MOŁĘDA-KOMPOLT

AN EXTRAORDINARY MEETING WITH ARTISTS FROM THE GOND TRIBE

Spotkanie z artystami z plemienia Gond i ich twórczością było niezapomnianym doświadczeniem. Ci skromni artyści z Madhya Pradesh w Indiach kontynuują malarstwo „Jangarh Kalam”. Głównymi tematami obrazów malowanych na płótnie jest natura połączona ze światem zwierząt: tygrysów, jeleni, słoni, żółwi czy ptaków. Ich malarstwo przedstawia również bóstwa Gond: Thakur Dev, Bada Deo, Kalsahin Devi i inne. Wierzę, że dzięki wsparciu uda mi się zorganizować wystawę ich prac również w Warszawie, promując tym samym ich niezwykły talent. To, co zobaczyłam w Madhya Pradesh, dało mi ogromną nadzieję i wiarę w moc sztuki.

Meeting the artists from the Gond tribe and their work was an unforgettable experience. These humble artists from Madhya Pradesh in India continue to paint 'Jangarh Kalam'. The main subjects of their paintings on canvas are nature combined with the animal world: tigers, deer, elephants, turtles or birds. Their paintings also depict Gond deities: Thakur Dev, Bada Deo, Kalsahin Devi and others. I believe that with the support I will be able to organise an exhibition of their works in Warsaw as well, thus promoting their extraordinary talent. What I saw in Madhya Pradesh gave me immense hope and faith in the power of art.

The Artists' Village

In the heart of central India, surrounded by the lush forests of the state of Madhya Pradesh, lies a unique village that is home to artists of the Gond tribe. It is a place where tradition is intertwined with modernity and the lives of the inhabitants are permeated with spirituality and creativity. The Gonds, one of the largest tribes in India, are known for their extraordinary art, which is appreciated both nationally and internationally.

The Gond tribe numbers around 4 million people and has a rich history dating back thousands of years. Their traditions and beliefs are deeply rooted in nature. They profess animism and believe in the spirits of nature, which is reflected in their daily life and artistic creations, which are full of symbols related to nature and mythology. Life in the artists' village is a harmonious blend of tradition and modernity. Residents live in simple houses, often decorated with beautiful paintings. The works of art are created using natural dyes, which emphasising their connection with nature.

The place best known for the artistic creations of the Madhya Pradesh region is the small village of Patangarh,

Wioska Artystów

W samym sercu centralnych Indii, otoczona bujnymi lasami stanu Madhya Pradesh, leży wyjątkowa wioska, która jest domem artystów z plemienia Gond. To miejsce, gdzie tradycja spleta się z nowoczesnością, a życie mieszkańców przeniknięte jest duchowością i kreatywnością. Gondowie, jedno z największych plemion w Indiach, znani są ze swojej niezwyklej sztuki, cenionej zarówno w kraju, jak i za granicą.

Plemię Gond liczy około 4 milionów osób i ma bogatą historię sięgającą tysięcy lat. Ich tradycje i wierzenia są głęboko zakorzenione w naturze. Wyznają animizm i wierzą w duchy przyrody, co znajduje odzwierciedlenie w ich codziennym życiu oraz twórczości artystycznej, która pełna jest symboli związanych z naturą i mitologią. Życie w wiosce artystów to harmonijne połączenie tradycji i nowoczesności. Mieszkańcy mieszkają w prostych domach, często zdobionych pięknymi malowidłami. Dzieła sztuki tworzone są z naturalnych barwników, co podkreśla ich związek z naturą.

Miejscem najbardziej znanym z twórczości artystycznej regionu Madhya Pradesh jest mała wioska Patangarh, która

stała się centrum sztuki Gond. Odwiedzający mogą tu na własne oczy zobaczyć proces tworzenia tych niezwykłych dzieł, a także poznać artystów i ich inspiracje. Wioska zyskała międzynarodową sławę dzięki kilku wybitnym artystom z tego regionu, takim jak Jangarh Singh Shyam, który wprowadził sztukę Gond na międzynarodowe salony.

Sztuka Gond

Jak już wspomniano, pionierem sztuki Gond był Jangarh Singh Shyam (1962–2001), współczesny artysta indyjski, uznawany za twórcę nowej szkoły sztuki znanej „Jangarh Kalam”. Jego prace były wystawiane na całym świecie, m.in. w Bhopal, Delhi, Tokio i Nowym Jorku. Promienne dzieła Jangarha, składające się z wielu skomplikowanych i świetlistych kropek, kresek, zawijasów i fal oraz z jasnych i niekonwencjonalnych kolorów, są charakterystyczne dla jego stylu. Sztuka Gond jest unikalna i rozpoznawalna, a to, co wyróżnia jej dzieła, to złożone wzory, żywe kolory i symbolika nawiązująca do mitologii i natury. Artyści często wykorzystują motywy zwierzęce, roślinne, a także mitologiczne. Tradycyjnie sztuka Gond była używana do zdobienia ścian domów, ale z czasem artyści zaczęli przenosić swoje dzieła na papier i płótno, co przyczyniło się do ich większej dostępności i rozpoznawalności.

which has become a centre for Gond art. Here visitors can see first-hand the process of creating these extraordinary works of art, get to know the artists and learn about their inspirations. The village has gained international fame thanks to several prominent artists from the region, such as Jangarh Singh Shyam, who brought Gond art to the international stage.

Gond art

As already mentioned, the pioneer of Gond art was Jangarh Singh Shyam (1962-2001), a contemporary Indian artist, who is recognised as the founder of the new school of art known as 'Jangarh Kalam'. His work has been exhibited all over the world, including Bhopal, Delhi, Tokyo and New York. Jangarh's vibrant works, consisting of many intricate and luminous dots, lines, swirls and waves and bright and unconventional colours, are characteristic of his style. Gond's art is unique and recognisable, and what sets its works apart are the complex patterns, vivid colours and symbolism alluding to mythology and nature. The artists often use animal, plant and also mythological motifs. Traditionally, Gond art was used to decorate the walls of homes, but over time, artists began to transfer their work to paper and canvas, making it more accessible and recognisable.

Pomnik Pioniera sztuki - Janghara

Sztuka Gond zyskała uznanie na całym świecie. Dzieła te są prezentowane w galeriach i muzeach, a artyści są zapraszani na międzynarodowe festiwale i wystawy. Ich sztuka nie tylko przynosi uznanie, ale również stanowi ważne źródło dochodu dla społeczności, pomagając w zachowaniu ich unikalnej kultury i tradycji. Spotkanie z artystami plemienia Gond było dla mnie niezwykłym przeżyciem i zapoznaniem z tradycyjną sztuką Indii. Ich twórczość stała się niezapomnianym doświadczeniem, które pozwoliło mi na głębsze zrozumienie ich duchowości i kreatywności. A podróż do Madhya Pradesh zainspirowała mnie do dalszego odkrywania i wspierania unikalnych kultur na całym świecie.

Wioska artystów plemienia Gond w Madhya Pradesh to miejsce, gdzie sztuka staje się mostem łączącym przeszłość z teraźniejszością. Wprowadza w zachwyt głębokim duchowym znaczeniem i unikalnością, a jednocześnie inspirować ludzi na całym świecie do poznawania sztuki z różnych krajów. Zachowanie i promocja jej jest nie tylko wyrazem szacunku dla bogatej kultury Gondów, ale również kluczem do jej przetrwania w zmieniającym się świecie.

Monument to the pioneer of art - Janghar

The art of the Gond has gained worldwide recognition. Their works are displayed in galleries and museums, and the artists are invited to participate in international festivals and exhibitions. As well as bringing recognition, their art is an important source of income for the community, helping to preserve their unique culture and traditions. Meeting the artists of the Gond tribe was an extraordinary experience for me and an introduction to the traditional art of India. Their work became an unforgettable experience that gave me a deeper understanding of their spirituality and creativity. And the trip to Madhya Pradesh inspired me to continue exploring and supporting unique cultures around the world.

The Gond Artists' Village in Madhya Pradesh is a place where art becomes a bridge between the past and the present. It inspires awe with its deep spiritual meaning and uniqueness, while also inspiring people around the world to learn about art from different countries. Preserving and promoting it is not only an expression of respect for the rich culture of the Gonds, but also the key to its survival in a changing world.

**WYJAZDY
Z NAJLEPSZĄ
EKIPĄ**

WAKACJE, IMPREZY, LUDZIE

dla każdego w wieku **18-35 lat**

Są ludzie, którzy marzenia mają, i są tacy, którzy je spełniają. My jesteśmy tymi drugimi i chcemy, żebyście do nas dołączyli. Podobno gdy dzieli się szczęście, ma się go dwa razy więcej. Życie ma się jedno, a świat jest pełen niezwykłych miejsc, pięknych krajobrazów, niesamowitych ludzi!

Kim jesteśmy? Jesteśmy ludźmi, których spotkasz na wyjazdach. Tak, jeździmy z Wami i prowadzimy biuro podróży ST Wyjazdy z Najlepszą Ekipą. Pokazujemy Wam to co, nas zachwyca, i wiemy, że zachwyci i Was! Wciągamy Was w wir zabawy i tańczymy z Wami na plaży do rana!

Kim nie jesteśmy? Nie jesteśmy policjantami, którzy pilnują, czy już śpicie, bo wybiła 22⁰⁰. Prędzej sami Was porwiemy na imprezę, pyszną kolację lub ciekawy event!

Nie jesteśmy pilotem-robotem, który z pamięci powtarza jakieś nudne formułki podczas zwiedzania. Zdradzimy Wam wszystkie smaczki, sekrety, legendy i ciekawostki, które podkreślą wrażenia ze zwiedzania do maksimum!

Czasem między codziennym, szarym życiem a marzeniami stoi jakaś przeszkoda. My jesteśmy jak Czarodziej z krainy OZ – usuniemy przeszkody, wszystko ułatwimy i zadamy o Wasze samopoczucie, bezpieczeństwo, komfort i niesamowite przeżycia! Jaramy się tym, jak widzimy Was na wyjazdach. Widzimy ten błysk w oku, gdy odkrywacie z nami świat, poznajecie nowych przyjaciół, drugie połówki. To nas spełnia i to daje nam drajw do dalszej pracy. To ma dla nas sens.

Wyjazdy z Najlepszą Ekipą... Tę ekipę tworzycie z nami właśnie Wy.

dla paczki **ZNAJOMYCH**, dla **SINGLI**, oraz **PAR**

► **WWW.ST.PL** ◀

ST Sp. z o.o. Spółka, ul. Zuchów 2/34, 20-047 Lublin, tel.: (+48) 447 88 33 68
Biuro Obsługi Klienta: czynne w dni robocze w godz. 09⁰⁰ – 15⁰⁰
e-mail: bok@st.pl, tel.: +48 447 883 368
Marketing, media i współpraca: pr@st.pl

Fot.: Jan Przybyła – Adobe Stock

ŚWIĘTA NA KRAŃCACH ŚWIATA:

ALEX DORJAN

Bożonarodzeniowe tradycje, które zaskakują i zachwycają

CHRISTMAS AT THE EDGES OF THE WORLD: SURPRISING AND DELIGHTFUL CHRISTMAS TRADITIONS

Kiedy mówimy o Bożym Narodzeniu, zazwyczaj na myśl przychodzi nam obraz przystrojonej choinki, aromat pierników i dźwięk kolęd rozbrzmiewających w domowym zaciszu. Jednak świąteczne tradycje na świecie mają wiele oblicz – od śnieżnych krajobrazów Skandynawii po tropikalne plaże Australii. Oto podróż po najbardziej niezwykłych zwyczajach bożonarodzeniowych, które sprawiają, że magia tych dni jest wyjątkowa dla każdego, niezależnie od szerokości geograficznej.

NORWEGIA: UKRYTE MIOTŁY I MISTYCZNE OPowieści

W Norwegii Boże Narodzenie to nie tylko czas radości, ale i... troski o domowe porządki. Stara legenda mówi, że w Wigilię złośliwe duchy i wiedźmy wyruszają na nocne loty, aby siać zamęt. Aby im to uniemożliwić, mieszkańcy chowają wszystkie miotły w domu. Choć dziś to bardziej zabawny rytuał niż autentyczny strach przed czarownicami, nadal dodaje świętom szczypty magii i tajemniczości.

MEKSYK: „LAS POSADAS” – OD DRZWI DO DRZWI ZA GWIAZDĄ

Meksykański zwyczaj „Las Posadas” (hiszp. „schronienie”) to dziewięciodniowe święto, które upamiętnia drogę Maryi i Józefa do Betlejem. Od 16 do 24 grudnia dzieci przebrane za postacie z szopki chodzą od domu do domu, prosząc o schronienie. Procesje te kończą się wspólnym świętowaniem, łamaniem kolorowych piniat pełnych słodczy i owoców. Jest to tradycja pełna ciepła, wspólnoty i radosnej zabawy.

JAPONIA: ŚWIĘTA Z... KFC?

Choć Japonia nie jest krajem chrześcijańskim, Boże Narodzenie przybrało tam unikalną formę. Dzięki sprytniej kampanii marketingowej z lat 70. XX wieku, japońskie święta kojarzą się z... kurczakiem z Kentucky Fried Chicken. Rodziny zamawiają specjalne „świąteczne zestawy” z KFC, które stały się tak popularne, że trzeba je rezerwować z tygodniowym wyprzedzeniem. Choć brzmi to nietypowo, jest to przykład na to, jak kultura adaptuje święta na swój własny, kreatywny sposób.

AUSTRALIA: ŚWIĘTA W BIKINI I KAPELUSZU PRZECIWSŁONECZNYM

Podczas gdy w Europie marzymy o białym Bożym Narodzeniu, Australijczycy witają święta na plażach. Boże Narodzenie w grudniu oznacza tam pełnię lata, a tradycyjny obiad świąteczny często zastępuje piknik z owocami morza i grillowanym mięsem. Popularną tradycją są również plażowe konkursy budowania piaskowych bałwanów – to letnia wersja świątecznej zabawy.

ISLANDIA: 13 MIKOŁAJÓW I GRZECZNE DZIECI

Islandia ma swoich własnych „Jólasveinar” – trzynastu bożonarodzeniowych chłopców, którzy przypominają Mikołajów. Zamiast jednego świętego, od 12 do 24 grudnia dzieci odwiedzane są przez różnych „chłopców”, z których każdy ma swoje unikalne cechy i psoty. Grzeczne dzieci znajdują w butach smakołyki, a niegrzeczne – zgnięte ziemniaki. Ta tradycja wprowadza element zaskoczenia i codziennej radości w okresie świątecznym.

When we think of Christmas, we usually imagine a decorated tree, the aroma of gingerbread cookies and the sound of carols echoing at home. However, Christmas traditions around the world have many faces - from the snowy landscapes of Scandinavia to the tropical beaches of Australia. Here is a journey through the most unusual Christmas customs that make the magic of these days unique for everyone, regardless of latitude.

NORWAY: HIDDEN BROOMSTICKS AND MYSTICAL TALES

In Norway, Christmas is not only a time of joy, but also... of concern for household chores. An old legend says that on Christmas Eve, vicious spirits and witches set off on night flights to create chaos. To prevent them from doing so, residents hide all the brooms in the house. Although today it is more of a fun ritual than a genuine fear of witches, it still adds a pinch of magic and mystery to the Christmas.

MEXICO: „LAS POSADAS” – DOOR-TO-DOOR FOLLOWING THE STAR

The Mexican tradition of “Las Posadas” (Spanish: “the refuge”) is a nine-day celebration that commemorates the journey of Mary and Joseph to Bethlehem. From December 16 to 24, children dressed as characters from the Nativity scene go from house to house asking for shelter. These processions end with a common celebration, breaking colorful piñatas full of sweets and fruits. It is a tradition full of warmth, community and joyful fun.

Fot.: tatiana – Adobe Stock

ETIOPIA: ŚWIĘTA DOPIERO W STYCZNIU

W Etiopii Boże Narodzenie, znane jako „Ganna”, obchodzone jest 7 stycznia zgodnie z kalendarzem juliańskim. To dzień pełen duchowego skupienia i postu. Wierni uczestniczą w porannej mszy ubrani na białą, często w tradycyjne stroje. Nie ma tu choinek ani komercyjnego szaleństwa – Ganna to święto prostoty, modlitwy i wspólnoty.

WŁOSKIE „BEFANA”: WIEDZMA Z PREZENTAMI

Włoskie dzieci czekają nie tylko na Świętego Mikołaja, ale i na Befanę – starą wiedźmę, która przynosi prezenty 6 stycznia, w Święto Trzech Króli. Legenda głosi, że Befana odmówiła towarzyszenia Mędrcom w drodze do Betlejem i teraz, pokutując, odwiedza każde dziecko, zostawiając słodycze dla grzecznych i węgiel dla niegrzecznych.

Każdy zakątek świata ma swoje bożonarodzeniowe rytuały – pełne radości, tajemnicy, a czasem humoru. Choć różnią się one formą, łączy je jedno: pragnienie bliskości, wspólnego świętowania i odrobiny magii. Niezależnie od tego, gdzie spędzamy święta, to właśnie te chwile czynią je wyjątkowymi.

JAPAN: CHRISTMAS WITH... KFC?

Although Japan is not a Christian country, Christmas has taken on a unique form there. Thanks to a smart marketing campaign in the 1970s, the Japanese Christmas time is associated with... Kentucky Fried Chicken. Families order special “Christmas set” from KFC, which have become so popular that they have to be booked weeks in advance. While it may sound unusual, it's an example of how cultures adapt Christmas in their own, creative way.

AUSTRALIA: IN A BIKINI AND SUN HAT ON CHRISTMAS

While Europe dreams of a white Christmas, Australians welcome the holidays on the beach. Christmas in December means summer is in full swing there, and the traditional Christmas dinner is often replaced by a seafood and grilled meat picnic. Another popular tradition is beach competitions building sand snowmen – a festive version of summer fun.

ICELAND: 13 SANTAS AND GOOD CHILDREN

Iceland has its own “Jólasveinar” – thirteen Christmas boys who resemble Santa Claus. Instead of one saint, from December 12 to 24, children are visited by different “boys,” each with their own unique traits and mischief. Good children find treats in their shoes, while naughty children find rotten potatoes. This tradition adds an element of surprise and everyday joy to the Christmas season.

ETHIOPIA: CHRISTMAS ONLY IN JANUARY

In Ethiopia, Christmas, known as “Ganna,” is celebrated on January 7 according to the Julian calendar. It is a day of spiritual recollection and fasting. The faithful dressed in white, often in traditional costumes, attend morning mass. There are no Christmas trees or commercial madness here – Ganna is a celebration of simplicity, prayer, and community.

ITALIAN „BEFANA”: A WITCH WITH GIFTS

Italian children are waiting not only for Santa Claus, but also for „Befana” - an old witch who brings gifts on January 6, the Epiphany. Legend has it that Befana refused to accompany the Wise Men to Bethlehem and now, in penance, visits every child, leaving sweets for the good ones and coal for the naughty ones.

Every corner of the world has its own Christmas rituals – full of joy, mystery and sometimes humor. Although they differ in form, they have one thing in common: the desire for closeness, joint celebration and a bit of magic. Regardless of where we spend Christmas, these are the moments that make them special.

TRAPEZI

Greckie smaki na Twój stół

Oliwa Extra Virgin:

Najwyższej jakości Oliwa Extra Virgin tłoczona na Krecie, z oliwek odmiany Koroneiki, rosnących w regionie Kolimvari. Nasza oliwa to prawdziwy skarb pochodzący z natury, który z pewnością wzniesie Twoją kuchnię na nowy, wyższy poziom.

Miody:

Odkryj miody wytwarzane na Krecie, bez dodatku cukru i nie poddane procesom pasteryzacji. Tymiankowy, pomarańczowy, sosnowy i inne, doskonale w smaku dzięki śródziemnomorskiemu klimatowi i greckiemu słońcu.

Kontakt: tel.: +48 572 511 128, e-mail: sklep@trapezi.pl, www. trapezi.pl

ZŁOTY CERTYFIKAT

POLSKA
ORGANIZACJA
TURYSTYCZNA

ZŁOTY CERTYFIKAT

BAŁTOWSKI KOMPLEKS TURYSTYCZNY

www.certyfikaty.polska.travel